

TURVALLISUUS- YMPÄRISTÖN MURROS

Muutosten
kokonaiskuva

TYÖRYHMÄ

Otto Tähtkäpää, Jukka Vahti, Rosa-Maria Mäkelä

Ennakointikatsaus 1

Turvallisuusympäristön murros - Muutosten kokonaiskuva

Kirjoittajat: Rosa-Maria Mäkelä, Otto Tähtäpää, Jukka Vahti

Taitto: Topias Dean

Toimitussihteeri: Anna Solovjew-Wartiovaara

ISBN 978-952-347-407-9 (PDF) www.sitra.fi

ISSN 2984-5564 (PDF) www.sitra.fi

Sitran ennakointikatsaukset esittelevät vielä keskeneräistä ennakointityötä. Niiden tarkoituksena on herättää rohkeaa, rakentavaa ja moniäänistä tulevaisuuskeskustelua.

Lukuohje

Hyvä lukija, käsissäsi on Sitran ennakointikatsaus kansainvälisen turvallisuusympäristön murroksesta. Katsauksessa esittelemme havaintoja toukokuussa 2024 käynnistyneen laajemman ennakointihankkeen ensimmäisestä työvaiheesta, joka perustuu 15 eri alan asiantuntijan taustahaastatteluihin, Sitran asiantuntijoiden työpajaan ja taustakirjallisuuteen.

Työvaiheen tavoitteena on ollut tunnistaa turvallisuusympäristön murroksen keskeisimmät kehityskulut ja hahmottaa niiden muodostamaa kokonaiskuvaa. Katsauksen arvo on siinä, että tarkastelemme kehityskulkuja yhdessä ja suhteessa toisiinsa.

Kyseessä ei ole loppuraportti, vaan keskeneräistä ennakointityötä esittelevä keskustelunavaus. Katsaus on tarkoitettu päättäjille, organisaatioille, yrityksille ja yksittäisille kansalaisille – **meille kaikille**. Turvallisuusympäristön murroksessa navigointi edellyttää ennakointikyvykkyyttä sekä rohkeaa, rakentavaa ja moniäänistä turvallisuus- ja tulevaisuuskeskustelua.

”Kriisitunnelmat saavat helposti katsomaan lähelle ja haikailemaan menneitä, parempia aikoja. Koska näköpiirissä ei kuitenkaan ole paluuta ”vanhaan normaaliin”, tarvitsemme uusia keinoja hahmottaa turvallisuusympäristön murroksen kokonaiskuvaa sekä vaihtoehtoisia – ja myös toivottavia – tulevaisuuksia.”

Veera Heinonen

Johtaja, Ennakointi ja koulutus
Sitra

Rakenne

Katsauksen alussa kerromme työmme taustasta, tavoitteista ja menetelmistä. Avaamme omia lähtökohtiamme turvallisuusympäristön murrokseen ja sen ennakointiin.

Tämän jälkeen esittelemme turvallisuusympäristön murrosta määrittävät viisi kehityskulkua ja niiden muodostaman kokonaiskuvan. Avaamme erikseen jokaista kehityskulkua tulevaisuuskolmio-menetelmän avulla. Nostamme myös esiin kehityskulkuihin liittyviä jännitteitä sekä mitä jos? ja miten? -kysymyksiä, jotka avaavat näköaloja vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin ja virittävät pohtimaan omaa toimijuuttamme tulevaisuuksien tekijöinä.

Lopuksi pohdimme työmme jatkoa ja annamme vinkin, jonka avulla voit itse syventyä turvallisuusympäristön murrokseen.

Löydät katsauksesta myös tarkempaa avausta käytetyistä menetelmistä sekä taustakirjallisuudesta ja -haastateltavista.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Lähtökohdat
2. Muutosten kokonaiskuva
3. **VALTA:** Kansainvälinen järjestelmä murenee
4. **TEKNOLOGIA:** Teknologia kietoutuu turvallisuuteen
5. **TALOUS:** Taloudellinen valtapolitiikka korostuu
6. **LUONTO:** Ympäristökriisit lietsovat turvattomuutta
7. **IHMISET:** Yhteiskunnallinen liima rakoilee
8. Lopuksi
9. Menetelmät
10. Kirjallisuutta

1. Lähtökohdat

Turvallisuusympäristö murroksessa

Koronaviruspandemian ja Venäjän hyökkäyssodan kaltaiset yllättävät kriisit ovat viime vuosina ravistelleet kansainvälistä turvallisuusympäristöä. Tapahtumissa ei kuitenkaan ole kyse turvallisuusympäristön tilapäisistä häiriöstä, joiden päättymisen jälkeen edessä on paluu takaisin vanhaan normaaliin. Sen sijaan kansainvälinen turvallisuusympäristö on suurimmassa murroksessa sitten kylmän sodan päättymisen.

Murroksen taustalla vaikuttaa ekologisen kriisin, globaalien valtasuhteiden muutosten ja kiristyvän suurvaltakamppailun kaltaisia maailmanlaajuisia muutosprosesseja eli megatrendejä. Niiden olemassaolo on tiedetty jo pitkään, mutta aiemmin on voitu tuudittautua siihen, että niiden vaikutukset kohdataan vasta joskus tulevaisuudessa.

Nyt elämme tuossa tulevaisuudessa megatrendien realisoituessa esimerkiksi suurvaltakamppailuna, sotina, informaatiovaikuttamisena ja luonnonkatastrofeina eri puolilla maailmaa.

Kansainvälisen turvallisuusympäristön murroksessa on kyse eräänlaisesta historiallisesta epäjatkuvuuskohdasta, minkä jälkeisen tulevaisuuden suuntaviivoista käydään kiihtyvää kansainvälistä kamppailua.

Murros vaikuttaa myös Suomen ja suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuteen monin tavoin. Mutta ennen kuin voimme ennakoida näitä vaikutuksia, on ymmärrettävä kansainvälisen turvallisuusympäristön murrosta. Mitkä asiat ovat muutoksessa ja miltä näyttää käynnissä olevien muutosten kokonaiskuva?

Turvallisuus yhteiskunnallisena kysymyksenä

Kansainvälisen turvallisuusympäristön murros nostaa Suomessa esille uudenlaisia kysymyksiä ja päätöksentekotarpeita liittyen yhteiskunnan prioriteetteihin ja resurssienjakoon. Siksi lähestymme turvallisuusympäristön murrosta kokonaisturvallisuutta tai huoltovarmuutta laajempina yhteiskunnallisena kysymyksenä – valtaan, talouteen, teknologiaan, luontoon ja ihmisiin kytkeytyvänä ilmiönä.

Investoimmeko puolustukseen, vihreän siirtymään vai terveydenhuoltoon? Miten vahvistamme osallisuutta ja luottamusta demokratiaan? Kysymyksiä ei voi tarkastella ainoastaan puolustus-, ulko- ja turvallisuuspoliittisina kysymyksinä tai irrallaan muista Suomen tulevaisuushaasteista.

Emme pyri tarjoamaan kysymyksiin oikeita tai yksiselitteisiä vastauksia. Sen sijaan haluamme herättää moniäänistä ja moninäkökulmaista yhteiskunnallista turvallisuus- ja tulevaisuuskeskustelua. Moniäänisen demokratian ja turvallisuuden välillä vallitsee positiivinen takaisinkytkentä: turvallisuuden tavoitteena ei ole ainoastaan suojella demokratiaa, vaan demokratia itsessään vahvistaa yhteiskunnan ja yksilöiden resilienssiä.

Megatrendit 2023

Lue lisää suomalaisen yhteiskunnan tärkeimmistä tulevaisuushaasteista Sitran [Megatrendit 2023 -raportista](#)

Lähestymistapa ja menetelmät

Moninäkökulmainen tarkastelu

Turvallisuusympäristön murroksen ja sen vaikutusten ymmärtäminen edellyttää moninäkökulmaista lähestymistapaa. Siksi tarkastelemme aihetta PESTE-viitekehysten läpi vallan, talouden, teknologian, luonnon ja ihmisten näkökulmasta. Tarkastelua ja tulkintaa ohjaa Sitran tehtävä Suomen hyvinvoinnin edistämisestä ja talouden kasvun vauhdittamisesta luonnon kantokyvyn rajoissa.

Muutosten kokonaiskuva

Murroksen keskellä korostuu kokonaisuuksien ymmärrys. Tarkastelemme oman tulkintamme mukaan keskeisimpiä turvallisuusympäristön murrosta määrittäviä kehityskulkuja yhtenä kokonaisuutena, Sitran megatrendiraporteista tutun kehikon avulla. Lähestymistavasta johtuen emme siis mainitse kaikkia murrokseen vaikuttavia trendejä ja emme syvenny erikseen Ukrainan sodan tai Trumpin valtaannousun kaltaisiin ajankohtaisiin kysymyksiin.

Kriittinen ja uudistava ennakointi

Turvallisuusympäristön murros edellyttää Suomelta varautumisen lisäksi myös kokonaisvaltaista yhteiskunnallista uudistumista. Tässä tarvitaan kriittistä ja transformatiivista ennakointia, joka korostaa nykyisten oletusten tunnistamista ja haastamista, uusien mahdollisuuksien ja tulevaisuuksien hahmottamista. Siksi olemme analysoineet murrosta määrittäviä kehityskulkuja tulevaisuuskolmio-menetelmällä.

Tulevaisuuskolmio

Olemme analysoineet turvallisuusympäristön murrosta määrittäviä kehityskulkuja tulevaisuuskolmio-menetelmällä, joka huomioi käynnissä olevien muutosten ja trendien lisäksi myös polkuriippuvuudet, ajatusmallit ja erilaiset tulevaisuusnäkemykset.

Tässä katsauksessa keskitymme nykyhetken työntöön ja menneisyyden painoon. Sivuamme tulevaisuuden imua, johon palaamme systemaattisemmin hankkeen edetessä.

Tulevaisuuskolmio-menetelmä on kuvattu tarkemmin katsauksen lopussa Menetelmät-luvussa.

Nykyhetken työntö

Meneillään olevat muutosprosessit kuten talous, teknologia, kulttuuri jne.

Tulevaisuuden imu

Kuvat tulevaisuudesta, unelmat, toiveet, suunnitelmat, jne.

Mahdollinen tulevaisuus

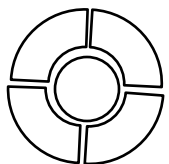
Menneisyyden paino

Jatkuvuudet, uskomusjärjestelmät, maailmankuvat, muutoksen esteet jne.

Tulevaisuuskolmio. Mukailten Inayatullah 2008.

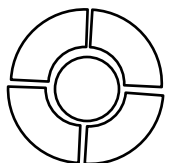
2. Muutosten kokonaiskuva

”Ennustaminen on vaikeaa, mutta taaksepäin katsoen on aina helppo nähdä, mitkä olivat kysymyksiä, joista ei puhuttu. (--). Nyt tulevaisuuteen katsoen pitäisi pystyä hahmottamaan paitsi erilaisia riskejä, myös mahdollisuuksia. Pelkokin on joskus hyvä asia, koska se johtaa varautumiseen. Tarvitsemme uutta systeemistä ajattelua. Eli ei vain lisätä turvallisuuspoliittista kerrosta, vaan pyritään oikeasti syventymään muuttuneeseen toimintalogiikkaan esimerkiksi innovaatiopolitiikassa ja sillä koko laajalla kentällä, johon geotaloudellinen muutos vaikuttaa.”

Sinikukka Saari

Johtava tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

Kamppailu kiristyy ja laajenee

Turvallisuusympäristön murroksessa useat samanaikaiset kehityskulut kytkeytyvät toisiinsa tehden sen tilasta epävarman ja synkän. Huolestuttavien ja ei-toivottujen trendien vastapainoksi murroksesta on vaikeaa löytää tulevaisuuden imua toivottavien tulevaisuuksien muodossa.

Turvallisuusympäristön murroksen keskiössä on tulkintamme mukaan kansainvälisen järjestelmän mureneminen ja murentaminen. Kiihtyvää kamppailua kansainvälisen järjestelmän tulevaisuuden suuntaviivoista käydään geopolitiikan lisäksi yhä vahvemmin taloudessa, teknologiassa ja ihmisten mielissä. Samaan aikaan yhteen kietoutuvat ympäristökriisit ovat sysäämässä maailmaa ennen näkemättömän turvattomuuden ja epävarmuuden aikakaudelle.

Kehityskulkujen välillä on lukuisia keskinäisriippuvaisuuksia, jännitteitä ja haasteita, joita kuvataan seuraavan sivun kokonaiskuvassa mustilla palloilla. Kokonaiskuva on turvallisuusympäristön murroksen näkökulmasta päivitetty versio Sitran megatrendien vastaavasta kuvasta.

Viisi turvallisuusympäristön murrokseen vaikuttavaa kehityskulkua:

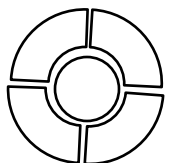
VALTA: Kansainvälinen järjestelmä murenee

TEKNOLOGIA: Teknologia kietoutuu turvallisuuteen

TALOUS: Taloudellinen valtapolitiikka korostuu

LUONTO: Ympäristökriisit lietsovat turvattomuutta

IHMISET: Yhteiskunnallinen liima rakoilee

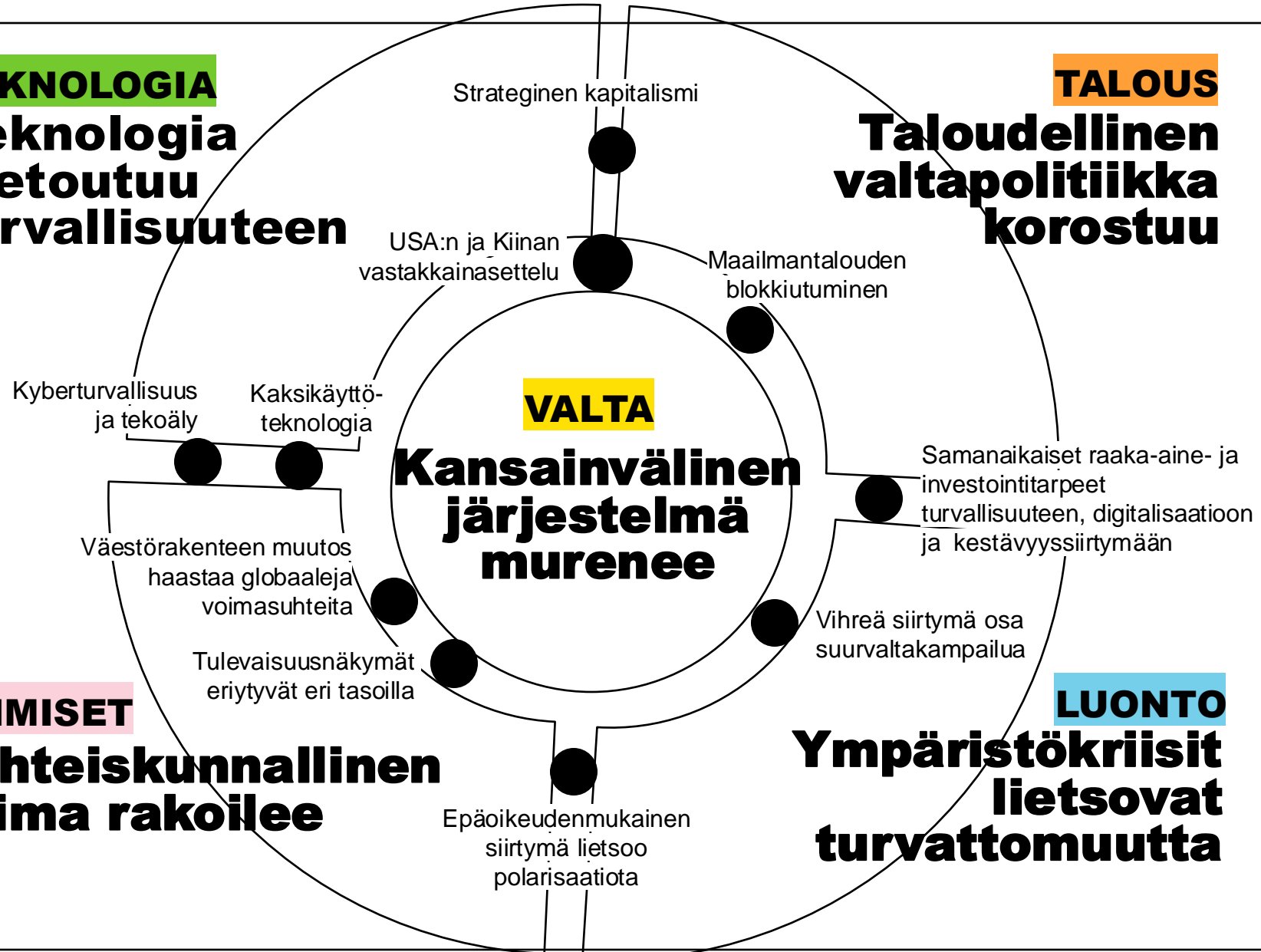

TEKNOLOGIA

**Teknologia
kietoutuu
turvallisuuteen**

TALOUS

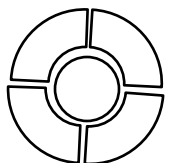
**Taloudellinen
valtapolitiikka
korostuu**

IHMISET

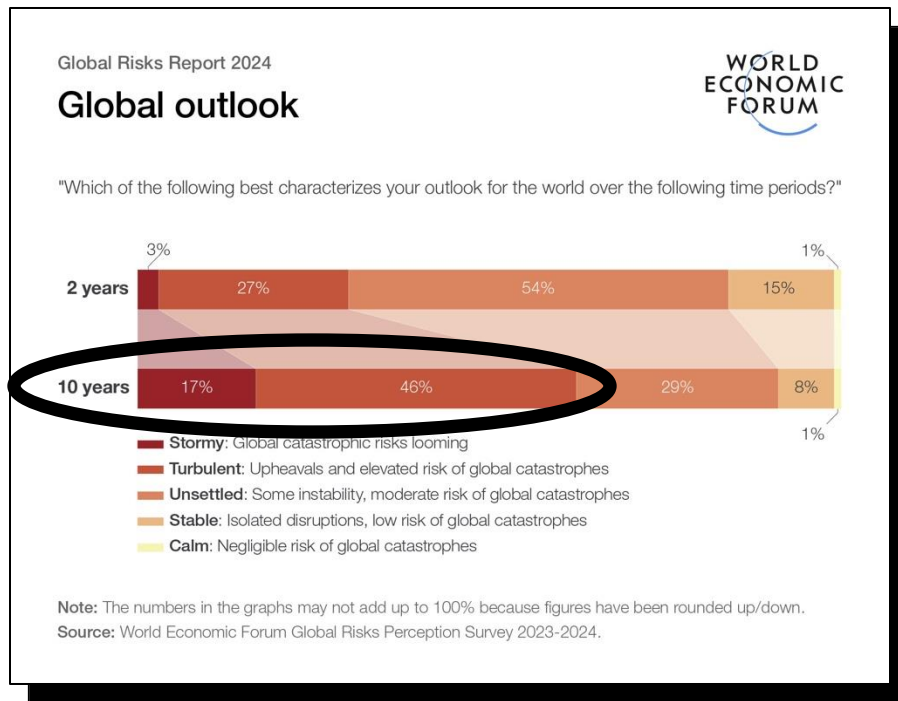
**Yhteiskunnallinen
liima rakoilee**

LUONTO

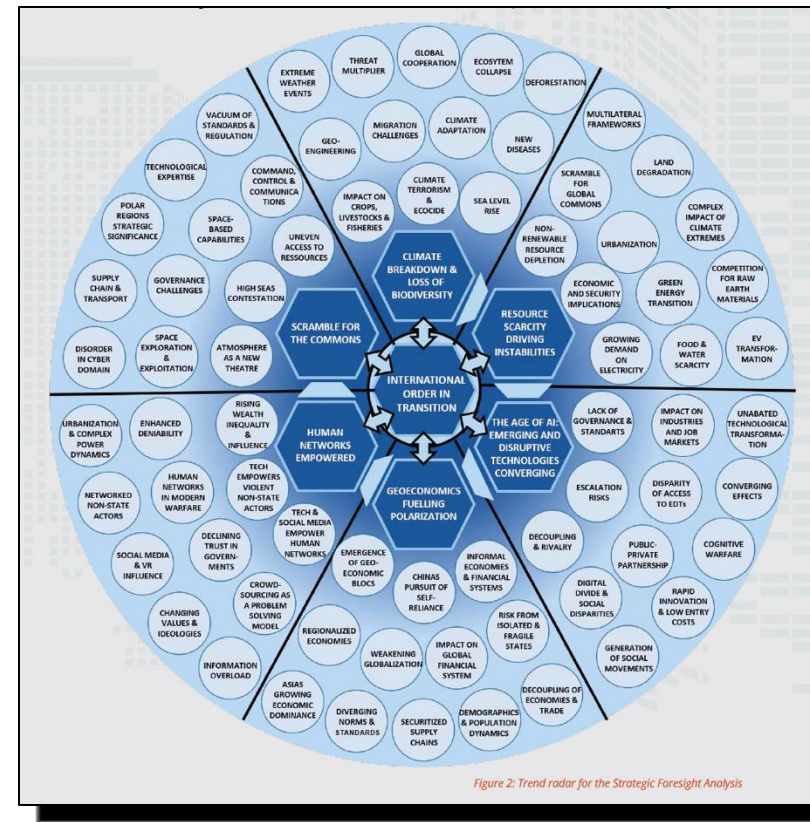
**Ympäristökriisit
lietsovat
turvattomuutta**

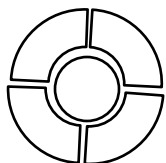
Mitä data kertoo?

Maailman talousfoorumin riskiraportin vastaajien näkemä tulevaisuuteen on myrskyisä ja turbulentti. Lähde: World Economic Forum: Global Risks Report 2024

NATOn ennakoituvuudessa tunnistettiin 170 turvallisuusympäristön kehitykseen vaikuttavaa trendiä. Lähde: NATO: Strategic foresight analysis 2023

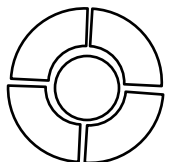
Läpileikkaavia jännitteitä

Lyhyt aikaväli vs. Pitkä aikaväli

Toimet, joilla akuutin kriisin keskellä voidaan vastata turvallisuusympäristön muutokseen ja lisätä turvallisuutta lyhyellä aikavälillä, voivat pidemmällä aikavälillä luoda uusia ongelmia, heikentää turvallisuuden edellytyksiä tai luoda haitallisia polkuriippuvuuksia.

Säilyttää varautuminen vs. Uudistava varautuminen

Turvallisuushkiin varautuminen on usein luonteeltaan säilyttävää. Turvallisuusympäristön murroksessa ei kuitenkaan riitä, että pyrimme säilyttämään nykyistä, vaan sen haasteeseen vastaaminen edellyttää kokonaisvaltaisempaa, pidemmän aikavälin yhteiskunnallista uudistumista.

Läpileikkaavia jännitteitä

Epävarmuus vs. Varmuus

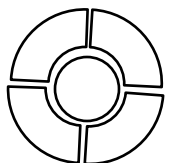
Limittyvien kriisien aika on monella tapaa sekä lisännyt epävarmuutta suhteessa tulevaan, että toisaalta myös vähentänyt sitä.

Esimerkiksi Venäjän hyökkäyssota myös vähensi epävarmuutta siitä, millainen valtio Venäjä on. Pandemia puolestaan antoi meille paljon tietoa yhteiskunnan toiminnasta poikkeusoloissa.

Vääjäämättömyys vs. Vaihtoehdot

Turvallisuushkien korostuminen johtaa helposti välttämättömyyden ja vaihtoehdottomuuden retoriikkaan ja politiikkaan.

Toisaalta tulevaisuuteen väistämättä liittyvä epävarmuus ja epäennustettavuus edellyttää kykyä kuvitella ja ajatella vaihtoehtoja – sekä tehdä niiden välillä punnittuja valintoja.

Välähdyksiä vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin

MITÄ JOS turvallisuuden takaaminen lyhyellä aikavälillä on ristiriidassa turvallisuuden pitkän aikavälin edellytysten kanssa?

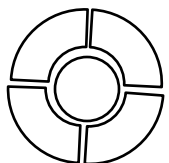
MITEN turvata turvallisuus lyhyellä aikavälillä niin, että se ei samaan aikaan heikennä turvallisuuden edellytyksiä pitkällä aikavälillä tai luo polkuriippuvuuksia, jotka myöhemmin haittaavat turvallisuuden rakentamista?

MITÄ JOS turvallisuusympäristön murros edellyttää varautumisen lisäksi myös kokonaisvaltaista uudistumista?

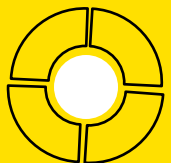
MITEN yhteiskunnan ja yritysten tulisi uudistua, jotta ne kykenevät vastaamaan esimerkiksi kestävyys-siirtymän, taloudellisen valtapolitiikan ja kansainvälisen järjestelmän murenemisen aiheuttamaan turvallisuusympäristön murrokseen?

MITÄ JOS vaihtoehdottomuus turvallisuuspoliittisessa keskustelussa heikentää demokratiaa ja yhteiskunnan resilienssiä?

MITEN voimme vaalia ja vahvistaa demokratiassa välttämätöntä moniäänistä, moninäkökulmaista ja rakentavaa turvallisuuspoliittista keskustelua niin, että se vahvistaa osallisuutta ja yhteiskunnan resilienssiä?

3. Kansainvälinen järjestelmä murenee

VALTA

”Tällä hetkellä Eurooppa tuntuu olevan jonkinlaisessa välitilassa. Kylmän sodan jälkeinen järjestelmä perustui jatkuvalla talouskasvulla, laajentuville globaaleille markkinoille, länsimaisten liberaalien arvojen ja demokratian vahvistumiselle sekä yhteisille, mutta länsivetoisille, instituutioille. Nyt tiedostetaan yleisesti, että tämä järjestys on murroksessa, mutta uusi aika ei ole vielä koittanut, eivätkä uuden järjestyksen rakenteet ole vielä selväpiirteiset.”

Sinikukka Saari

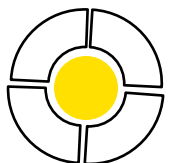
Johtava tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

Vesa-Matti Lahti

Johtava asiantuntija, Sitra

Millaisen EU:n haluamme? - Sitra

VALTA

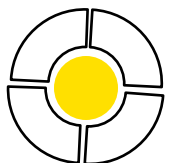
Kansainvälinen järjestelmä murenee

Sotien päättymisen jälkeen muotonsa saanut kansainvälinen sääntöpohjainen järjestelmä on perustavanlaatuisessa murroksessa. Autoritaariset valtiot pyrkivät aktiivisesti murentamaan liberaalia demokratiaa. Demokratia rapautuu maailmanlaajuisesti.

EU:n rooli murroksen keskellä on sopeutuva. Se luovii suurvaltakamppailun keskellä, pyrkii navigoimaan riskien maailmassa ja samalla tavoittelee vahvempaa toimijuutta globaalisti. Kansainväliset monenkeskiset yhteistyörakenteet, kuten YK ja ETYJ, joissa yhteistyötä kansainvälisten ongelmien ratkaisemiseksi on viime vuosikymmenet tehty, ovat menettäneet toimintakykyään.

Toisaalta maailmanjärjestys on perustunut vahvasti länsimaiden yhteistyöhön, eikä se ole ollut tasapuolisesti oikeudenmukainen kaikille maailman maille. Länsimaiden ulkopuolella on kasvavaa tyytymättömyyttä nykyiseen maailmanjärjestykseen.

Yhteistyön ajasta ollaan siirtymässä kitkan ja kilpailun aikakauteen, jossa yksipuolisesti ajetaan kansallisia etuja, monenväliset instituutiot heikkenevät ja globaali päätöksenteko pirstaloituu. Kansainvälisen yhteistyön heikentyminen voi johtaa diplomatian katkoksiin ja lopulta olla askel kohti aseellisia konflikteja. Toisaalta diplomatian kentälle on tullut mukaan uudenlaisia järjestöjä ja valtiollisia toimijoita kuten Qatar, Saudi-Arabia ja Turkki.

VALTA

Nykyhetken työntö

Multilateraalisuuden, kansainvälisen oikeuden ja sääntöpohjaisuuden rapautuminen edistyy.

Kiina pyrkii luomaan vaihtoehtoisen maailmanjärjestyksen.

USA:n ja Kiinan suurvaltakamppailu kiristyy.

Venäjä viljelee etupiirijättöä.

Valtioiden välisten aseellisten konfliktien määrä kasvaa.

Strateginen kilpailu lisääntyy moninapaistuvassa maailmassa.

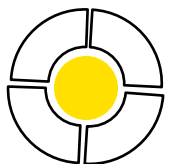
Arktisen ja Tyynenmeren alueiden ja Aasian merkitys kasvaa.

Afrikan maissa ja Intiassa väestö kasvaa reilusti.

Brics-maiden yms. verkostojen geopoliittinen valta kasvaa.

EU:n laajeneminen on geopoliittinen kysymys.

Kansalaiset pyrkivät jarruttamaan autoritaarisuuskehitystä esimerkiksi Georgiassa ja Etelä-Koreassa.

VALTA

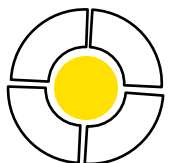
Menneisyyden paino

Epätasa-arvoinen kansainvälinen järjestelmä suosii toisen maailmansodan voittajavaltioita.

Kolonialistinen historia on rasitteena lännen ja globaalin etelän valtioiden välisissä suhteissa.

Länsi on epäjohtonmukainen omien demokraattisten arvojensa ja ideaalien puolustajana.

Länsi toimii epäjohtonmukaisesti esimerkiksi suhteessa ilmastotoimiin ja sotiin eri alueilla.

VALTA

Tulevaisuuden imu

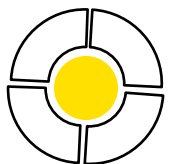
Maailmanjärjestys muotoutuu uudelleen.

Asioista sovitaan diilien hengessä.

Maailmanpolitiikan kentällä ei-valtiollisten toimijoiden valta kasvaa.

Länsimaissa pelätään kolmatta maailmansotaa.

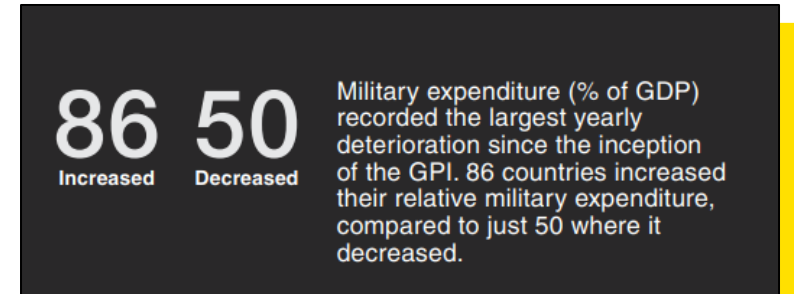
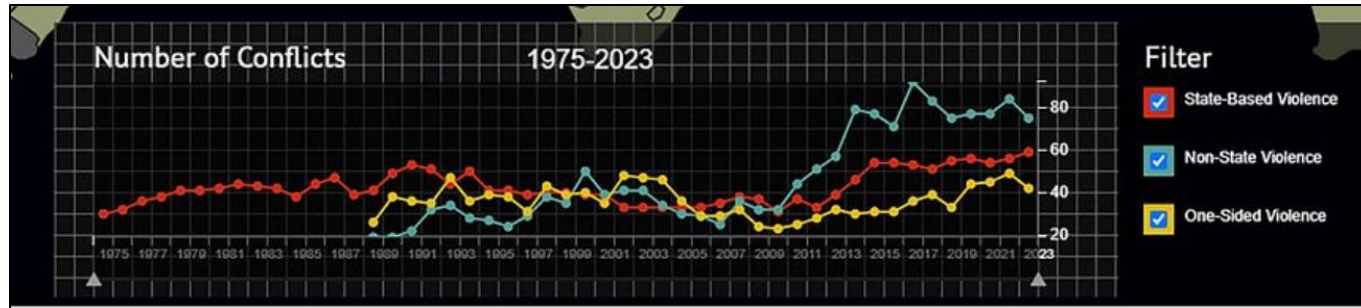
Kansainvälisen rikollisuuden lisääntyminen voi lisätä valtioiden haavoittuvuutta.

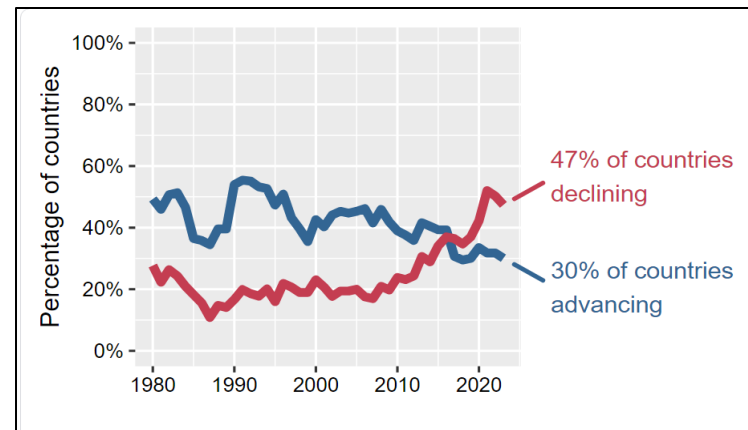
VALTA

Mitä data kertoo?

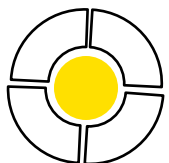
86 maata lisäsi viime vuonna suhteellisia sotilasmenojaan, kun taas vain 50 maassa ne vähenivät. Lähde: Global Peace Index (2024)

Maailmassa ei ole koskaan ollut näin montaa aseellista konfliktia. Vuonna 2023 valtioihin kytkeytyvien konfliktien määrä oli yhteensä 59, mikä on korkein lukema sitten vuoden 1946. Lähde: UCDP (2024)

173 Arvioidun valtion joukossa lähes puolessa (47 %) on tapahtunut merkittävää laskua ainakin yhdessä neljästä keskeisessä demokration elinvoimaa mittaavassa tekijässä. Lasku on tapahtunut viimeisen viiden vuoden aikana. Lähde: IDEA (2024)

VALTA

Jännitteitä

Monenkeskisyys vs. Uudet jakolinjat

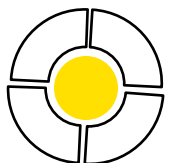
Kansainvälinen järjestelmä on siirtymässä monenkeskisyudesta uuteen maailmanjärjestykseen, jonka tarkat jakolinjat ovat vielä epäselviä. Maailma voi muuttua kaksinapaiseksi Yhdysvaltojen ja Kiinan hallitsemaksi tai se voi alueellistua, jolloin eri alueet ja blokit kilpailevat vaikutusvallasta.

Arvojen ja ideologioiden merkitys yhteistyössä saattaa kasvaa, ja demokratian sekä ihmisoikeuksien puolustaminen on noussut tärkeäksi teemaksi, kun taas autoritaariset mallit saattavat houkutella valtioita.

Valtiolliset vs. Ei-valtiolliset toimijat

Ei-valtiolliset toimijat ovat yhä aktiivisempia perinteisesti valtiokeskeisillä toiminta-alueilla, kuten rauhantyon, turvallisuuden ja infrastruktuurin parissa. Ei-valtiollisia toimijoita voidaan hyödyntää tilanteissa, joissa valtiokeskeiset lähestymistavat eivät ole olleet tehokkaita.

Valtiot kohtaavat kysymyksiä siitä, miten olla vuorovaikutuksessa ei-valtiollisten toimijoiden kanssa ja kuinka säännellä niiden toimintaa. Toisaalta monenkeskinen valtioiden yhteistyöhön perustuva järjestelmä tarjoaa edelleen tilan ja mekanismeja, joiden avulla kansainvälisiä haasteita voidaan ratkaista.

VALTA

Välähdyksiä vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin

MITÄ JOS EU:n integraatio syvenee yhteisesti tunnustettujen uhkien kautta?

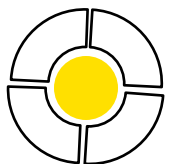
MITEN yhteisiin uhkiin varautuminen jatkossa rahoitetaan samalla, kun EU laajenee?

MITÄ JOS suuntansa etsivä ja epäyhtenäinen EU jää väliinpuotoajaksi USA:n ja Kiinan suurvaltakamppailussa?

MITEN ikääntyvä Eurooppa mahdollistaa kansalaistensa hyvinvoinnin ja estää aivovuodon muille mantereille?

MITÄ JOS sääntöpohjainen kansainvälinen järjestelmä rampautuu?

MITEN jatkossa sovitaan yhteisisistä asioista, jos yhteisesti sovitut pelisäännöt, normit ja foorumit menettävät merkityksensä?

TEKNOLOGIA

4. Teknologia kietoutuu turvallisuuuteen

TEKNOLOGIA

”Digitaalista teknologiaa ei voida pitää luonnonvoimana, koska teknologia ei ole neutraalia – vaikka suuret teknologiayritykset yrittävätkin muuta esittää. Teknologia-alustoilla on autoritäärisiä taipumuksia, koska ne on suunniteltu voitontavoittelun ehdoilla addiktiivisiksi valvontakoneistoiksi. Haluan ilmaista hyvin selvästi, että digitaaliset alustat uhkaavat paitsi demokratiaa, myös turvallisuutta. Pelkkään sisältöön keskittymisen sijaan demokratioiden tulisi säännellä alustojen ja laitteiden toimintaperiaatteita ja suunnittelua. Muuten reagointi on loputonta tulipalojen sammuttelua.”

Alice Stollmeyer

Perustaja ja toiminnanjohtaja, Defend Democracy

Teknologia kietoutuu turvallisuuteen

Ajassamme on samankaltaisia piirteitä kuin teollisessa vallankumouksessa 1800-luvun lopulla. Hajautetuista, paikallisista pienelinkeinoista on siirrytty kohti digiaikakauden tehtaita, datakeskuksia.

Kamppailua teknologioista käydään yhä vahvemmin valtioiden ja teknologiayritysten välillä.

Digiteknologiayritysten, kuten Metan, toiminnassa on piirteitä perinteisesti valtioille kuuluvia valtaoikeuksia, kuten valuuttojen luomista ja kyberpuolustuskykyjä. Toisaalta digiteknologisesta etulyöntiasemasta kamppaillaan tulevaisuudessa yhä vahvemmin myös valtioiden välillä.

Kysymys on erityisesti siitä, miten teknologioilla käydään kauppaa, miten teknologioita säädellään ja missä digitaalinen infrastruktuuri sijaitsee. Valtiot, kuten Kiina, pyrkivät tarjoamaan digialustojaan ja -infraansa muiden käyttöön, koska se antaa markkinoiden kasvattamisen lisäksi niille potentiaalisen vaikuttamiskanavan.

EU on pyrkinyt vahvistamaan asemiaan tässä geoekonomisessa pelissä tavoittelemalla strategista autonomiaa, jolla pyritään lisäämään omavaraisuutta ja vähentämään riippuvuuksia EU:n ulkopuolisista toimijoista esimerkiksi kriittisten raaka-aineiden osalta.

TEKNOLOGIA

Nykyhetken työntö

Teknologiajättien suuri vaikutusvalta haastaa valtioiden roolia.

Kilpailu datasta, luonnonvaroista ja osaamisesta kiihtyy.

Tekoäly kehittyä huimaa vauhtia, ja tekoälyn ihmisoikeusvaikutukset ovat yhä ajankohtaisempi yhteiskunnallinen kysymys.

Kyberhyökkäykset haastavat yhteiskunnan toimintaa.

Informaatiovaikuttaminen horjuttaa yhteiskunnallista luottamusta.

Valtiot ovat käynnistäneet laskentainfranhankkeita.

Teknologia kietoutuu geopolitiikkaan, talouteen ja turvallisuuteen.

Avaruuden turvallisuus- ja puolustuspoliittinen merkitys kasvaa.

TEKNOLOGIA

Menneisyyden paino

Sosiaalisen median demokratialupaus ei toteutunut.

Algoritmit ovat voimistaneet affektivista polarisaatiota ja epäluottamusta.

Digivaltaa on väärinkäytetty.

Somealustoja ei säännelty digihuuman aikana 2000- ja 2010-luvuilla.

Tietomurrot ja huijaukset ovat herättäneet huolta siitä, miten ihmisten tiedot ovat suojassa digitaalisessa maailmassa.

Verkkohäirintä haastaa yhteiskunnallista osallistumista.

TEKNOLOGIA

Tulevaisuuden imu

Teknologiayritykset kansoittavat avaruutta.

Ihminen ja teknologia sulautuvat tiiviimmin yhteen.

Digiteknologia tekee itse päätöksiä ja toimii.

Tarve jakaa digitaalista valtaa kasvaa.

Kvanttilaskennalla voidaan purkaa salauksia.

6G mahdollistaa datan siirto- ja
käyttömahdollisuuksia.

Tarve kehittää digiteknologiaa yhteiskunnallisesti
kestävästi lisääntyy.

Laaja-alainen digiteknologian hyödyntäminen haastaa
kansalaisten ja valtion välistä yhteiskuntasopimusta.

Pelko tietojen väärinkäytöstä lisääntyy.

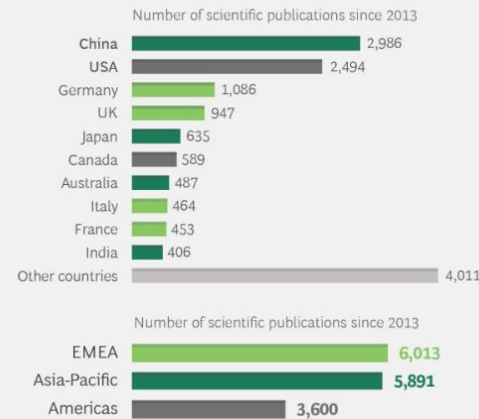
Mitä data kertoo?

Vuodesta 2018 lähtien Kiina on johtanut kvanttilaskennan julkaisujen määrässä noin 3000 tieteellisellä julkaisulla. Yhdysvallat seuraa Kiinaa noin 2500 julkaisulla. Yhdysvalloilla on kuitenkin enemmän kumppaneita kvanttilaskennan kehittämisessä.
Lähde: Giles, M. (2019) MIT Technology Review

Space is approaching a new frontier. The space economy is expected to be worth \$1.8 trillion by 2035 as satellite and rocket-enabled technologies become increasingly prevalent, according to a new report.

EXHIBIT 5 | China Leads in Publications on Quantum Computing, But the US Is More Integrated Internationally

China leads by country
EMEA leads by region

US has strongest institutional collaborations¹

Sources: Web of Science; BCG Center for Innovation Analytics.

Note: Analysis based on approximately 10,000 scientific publications related to quantum computing submitted from 2013 to mid-2018; EMEA=Europe, Middle East, Africa

¹Where two or more universities from the same country were affiliated with the same publication, they were counted as one internal collaboration.

Avaruustalouden odotetaan kasvavan 1,8 biljoonaan dollariin vuoteen 2035 mennessä, kun satelliitti- ja raketiteknologiat yleistyvät entisestään.
Lähde: World Economic Forum (2024)

TEKNOLOGIA

Jännitteitä

Valtiot vs. Digioligarkia

Digiteknologiayritysten dominoiva asema on antanut niille ja Elon Muskin ja Jeff Bezosin kaltaisille yksittäisille ihmisille huomattavaa taloudellista ja poliittista valtaa. EU:n digisääntely toimii vastapainona kasvaneelle digiteknologiayritysten vallalle. Samalla sääntely aiheuttaa kitkaa, kun digiteknologiayritykset pyrkivät säilyttämään toimintavapautensa ja innovaatiokykynsä markkinoilla.

Digiteknologiset innovaatiot kuitenkin edellyttävät usein pääsyä suuriin tietomääriin ja dataan. Samalla kansalaiset eivät tiedä paljoakaan siitä, miten heitä koskevaa dataa kerätään ja käytetään. Kun kansalaisilta on otettu kyky suojella yksityisyytensä, valtioiden olisi luotava rakenteet, joissa se on mahdollista.

Keskinäisriippuvuus vs. Teknologinen suvereniteetti

Globalisaation myötä valtioille on syntynyt keskinäisriippuvuuksia esimerkiksi digiteknologioissa tarvittujen raaka-aineiden osalta. Kun teknologia muuttuu yhä geopolittisemmäksi kysymykseksi, nämä keskinäisriippuvuudet voivat kääntyä valtioiden haavoittuvuuksiksi.

Teknologinen suvereniteetti tarjoaa keinon lisätä resilienssiä globaalien kriisien tai kauppasotien aikana, koska se mahdollistaa valtioiden pääsyn kriittisiin teknologioihin ja resursseihin ilman ulkopuolisia esteitä. Tasapainoilu globalisaation tarjoamien mahdollisuuksien ja teknologisen suvereniteetin välillä luo jännitteen, joka haastaa valtioita löytämään uusia tapoja turvata kansalliset intressinsä.

Välähdyksiä vaihtoehtoisiin tulevaisuuksiin

MITÄ JOS digiteknologia valjastetaan laajasti yhteiskunnallisten ongelmien ja konfliktien ratkaisuun?

MITEN demokraattisia periaatteita tukevaa teknologiaa rahoitetaan?

MITÄ JOS tekoälyn tuottaman informaation lisääntymisen vuoksi ihmiset eivät enää tiedä, mikä on totta ja mikä ei?

MITEN varmistamme, että informaatiolukutaidosta ja pääsystä relevanttiin tietoon ei tule vain ”maksumuuri-eliittien” etuoikeus?

MITÄ JOS digiteknologiajäteistä tulee maailmanpolitiikan merkittävimpiä poliittisia toimijoita?

MITEN valtiot voivat vähentää riippuvuuttaan globaaleista teknologiajäteistä?

TALOUS

5. Taloudellinen valtapolitiikka korostuu

TALOUS

"Globaalien taloussuhteiden logiikka on muuttumassa merkittävästi, siirtyen keskinäisriippuvuudesta kohti autonomiaa ja tehokkuudesta kohti resilienssiä. Tämä muutos näkyy geotaloutena, jossa taloudellinen turvallisuus nähdään kansallisen turvallisuuden osana. (--) Erotuksena geopolitiikasta, joka on perinteisesti aseellista valtapolitiikkaa, geotaloudessa valtioiden välinen kilpailu käydään taloudellisten keinojen kautta. Taloutta siis käytetään poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi, ja talouspolitiikalla pyritään tuottamaan turvallisuutta."

Mikael Wigell

Tutkimusjohtaja, Ulkopoliittinen instituutti

Taloudellinen valtapolitiikkaa korostuu

Geopolitiikan paluu ja Venäjän uhkaan varautuminen edellyttävät julkisen talouden kantokyvyn kanssa kamppailevalta Suomelta ja Euroopalta massiivisia investointeja puolustukseen ja turvallisuuteen. Jatkossa Euroopan on kannettava aiempaa suurempi vastuu maanosan puolustamisesta, sillä se ei voi enää luottaa Yhdysvaltojen tukeen maan sisäpoliittisista suhdanteista huolimatta.

Pitkällä aikavälillä kansainvälisen turvallisuusympäristön murrosta määrittää ennen kaikkea Yhdysvaltojen ja Kiinan geoeconomisen suurvaltakamppailu. Geoeconomia tarkoittaa taloudellisen valtapolitiikkaa globaalien suhteiden

hallinnassa esimerkiksi pakotteilla, tulleilla ja valtiontukipolitiikalla. Geoeconomia korostaa taloudellista resilienssiä ja sen merkitystä kansalliselle turvallisuudelle, mikä muuttaa kansainvälisen talouden toimintalogiikka ja työnjakoa. Näköpiirissä on maailmankaupan blokkiutuminen deglobalisaation sijaan.

Geoeconomisen kamppailun kiristyessä Euroopan on tehtävä merkittäviä panostuksia myös kilpailukykyyn, vihreään siirtymään ja digitalisaatioon sekä taloudelliseen resilienssiin ja strategiseen autonomiaan esimerkiksi vähentämällä kriittisiä riippuvuuksia kiinalaisista arvoketjuista.

TALOUS

Nykyhetken työntö

Suomessa ja EU:ssa kasvavat investointitarpeet puolustukseen ja turvallisuuteen.

Euroopan taloudellinen vaikutusvalta heikkenee ja maailmantalouden painopiste siirtyy Aasiaan.

USA:n ja Kiinan suurvaltakamppailu kiristyy.

Taloudellisen resilienssin merkitys korostuu, ja EU ja USA vähentävät Kiina-riippuvuuksia

Geoekonomia muuttaa kansainvälistä työnjakoa, kansainvälisen kaupan esteet kasvavat ja maailmantalous blokkiutuu.

Kilpailukyky, vihreä siirtymä ja digitalisaatio osaksi geoekonomista valtakamppailua.

Yksityisen sektorin rooli osana taloudellista resilienssiä ja kriittistä infrastruktuuria vahvistuu.

TALOUS

Menneisyyden paino

Elätellään toiveita paluusta vanhaan normaaliin ennen taloudellisen valtapolitiikan esiinmarssia.

Kapea käsitys valtion roolista ja keinovalikoimasta taloudellisen turvallisuuden tuottajana.

Usko siihen, että globalisaatio ja taloudelliset keskinäisriippuvuudet takaavat rauhan.

Tehokkuutta ja optimointia korostava talousparadigma.

Länsimaissa ylläpidetty illuusio historian päättymisestä.

Usko Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen herruuteen.

TALOUS

Tulevaisuuden imu

Strategisessa kapitalismissa valtiolla on vahva rooli taloudellisen turvallisuuden tuottajana.

Strateginen autonomia vahvistaa EU:n toimintakykyä ja riippumattomuutta.

Sotatalous valjastaa EU:n talouden turvallisuuden ja puolustuksen tarpeisiin.

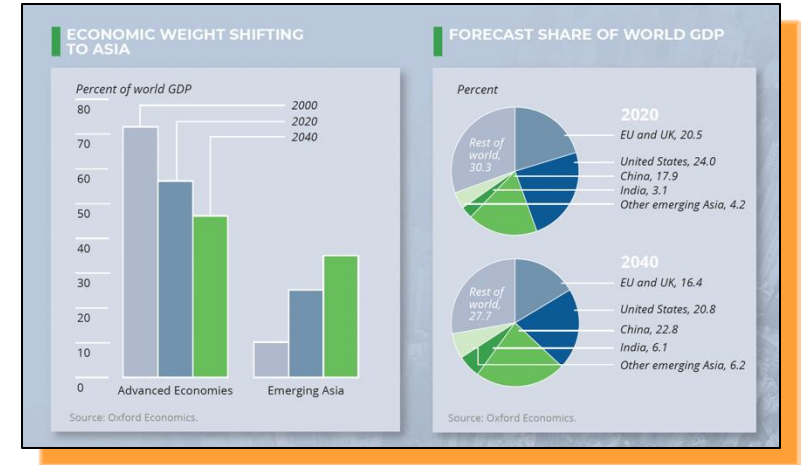
Kiertotalous edistää kriittisten raaka-aineiden tuotantoketjujen monipuolistamista ja riippuvuuksien vähentämistä.

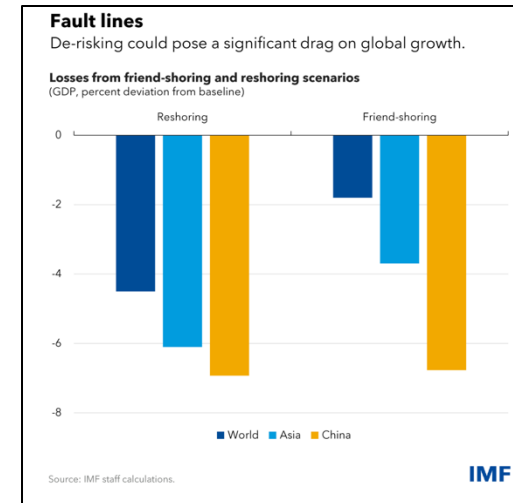
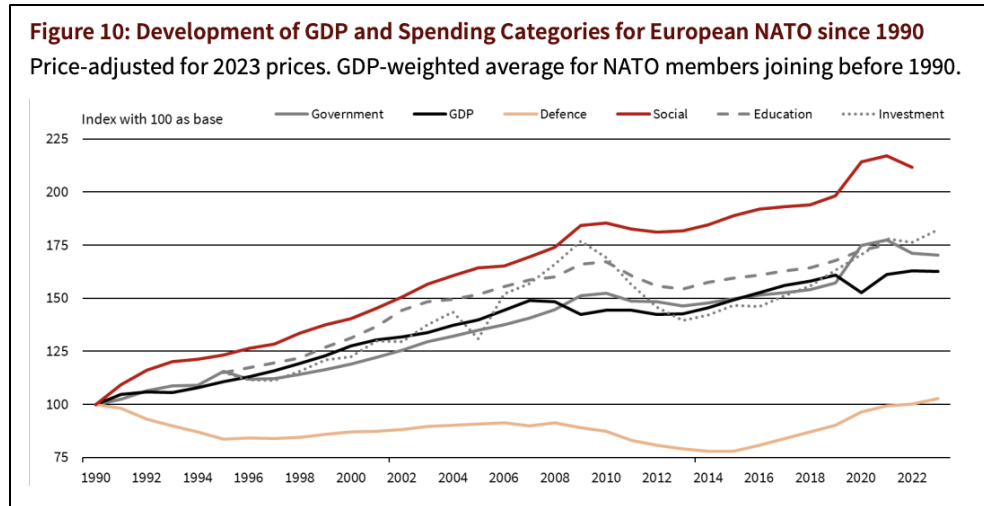
TALOUS

Mitä data kertoo?

Maailmantalouden painopiste siirty pois Euroopasta.
Lähde: National Intelligence Council 2021.

Eurooppalaisten NATO-maiden puolustusmenot palasivat v. 1990 tasolle vasta v. 2022.
Lähde: CESifo Research Network 2024.

Taloudellisten keskinäisriippuvuuksien vähentämisellä saattaa olla erittäin negatiivisia vaikutuksia maailmantalouden kasvuun.
Lähde: IMF 2023.

TALOUS

Jännitteitä

Tehokkuus vs. Resilienssi

Geoekonomian esiinmarssi, koronapandemia ja Ukrainan sotaa seurannut energiakriisi ovat muuttaneet suhtautumista taloudellisiin keskinäisriippuvuuksiin ja nostaneet esille yhteiskuntien riippuvuuden herkästi haavoittuvista globaaleista tuotantoketjuista.

Muuttuneessa todellisuudessa taloudelliset keskinäisriippuvuudet näyttäytyvät uhkina ja riskeinä, mikä korostaa tehokkuuden sijaan taloudellista resilienssiä. Toisaalta lisääntyvät kansainvälisen kaupan esteet ja suhteellisen edun periaatteen kyseenalaistuminen heikentävät maailmantalouden kasvupotentiaalia ja aiheuttavat hyvinvointitappioita.

Markkinat vs. Valtio

Geoekonomian ja taloudellisen resilienssin korostuminen luovat jännitteen, jossa vastakkain ovat vapaita markkinoita korostava talousajattelu sekä uusi, valtiovetoisempi strateginen kapitalismi.

Geoekonomisen kamppailun seurauksena tietyt talouden sektorit muodostuvat kansallisen turvallisuuden kannalta liian tärkeiksi, jotta ne voitaisiin jättää ainoastaan markkinoilla toimivien yritysten vastuulle. Strategisessa kapitalismissa valtiot tukevat tiettyjä, turvallisuuden kannalta kriittisiä talouden sektoreita esimerkiksi pakotteiden, tullien ja investointien kaltaisten talousinstrumenttien avulla.

Välähdyksiä vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin

MITÄ JOS geoeconomia muuttaa talouden syvärakenteita pysyvästi eikä paluu vanhaan normaalin ole mahdollista?

MITEN pienen, ”vientivetoisen avotalous-Suomen” tulisi uudistua tilanteessa, jossa suurvaltojen geoeconominen kamppailu määrittää globaalin turvallisuusympäristön kehitystä ja dynamiikkaa, ja taloutta ja taloudellisia keskinäisriippuvuuksia käytetään ulko- ja turvallisuuspolitiikan välineenä?

MITÄ JOS geoeconominen kamppailu jakaa maailmantalouden blokkeihin?

MITEN Suomen, Euroopan unionin ja sisämarkkinoiden tulisi uudistua, jotta ne pystyvät vahvistamaan omaa talouttaan ja turvallisuuttaan maailmassa, jossa kauppaa harjoitetaan enenevässä määrin samaan blokkiin kuuluvien maiden välillä?

MITÄ JOS muuttuneessa turvallisuusympäristössä taloudelliset keskinäisriippuvuudet sitovat valtioita enemmän yhteen?

MITEN eurooppalainen arvopohja tai ulkopolitiikan arvopohjaisuus säilyttää relevanssinsa?

LUONTO

6. Ympäristökriisit lietsovat turvattomuutta

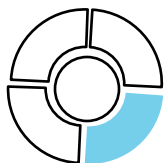

LUONTO

”Olemme tilanteessa, jossa yhteiskuntaa pitäisi muuttaa rakenteellisesti ja varautua kaukonäköisemmin. Tässä on tietty ristiriita: huoltovarmuuden pitäisi pystyä ymmärtämään pitkäaikaisia muutoksia, mutta toisaalta huoltovarmuuskeskus ei voi olla vetämässä koko vihreää siirtymää. Ilmastonmuutos muuttaa kaikkien toimijoiden toimintaolosuhteita, ja kestävyys siirtymän tulee olla läpileikkaava. Suomen puolustusvoimat ei voi käyttää tiettyä polttoöljyä, jos sitä ei ole enää globaalisti saatavilla. Jos eri toimijat omaksuisivat kunnolla muutoksen tarpeen vakavuuden, sillä olisi kokonaisuudessaan suuri merkitys.”

Emma Hakala

Johtava tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

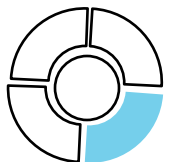
Ympäristökriisit lietsovat turvattomuutta

Yhteenkietoutuvat ympäristökriisit ovat sysäämässä maailmaa ennen näkemättömän epävarmuuden ja turvattomuuden aikakaudelle. Samaan aikaan kiristynyt turvallisuustilanne vaikeuttaa kansainvälistä yhteistyötä ja esimerkiksi ilmastonmuutoksen hillintää, mikä puolestaan pahentaa sen vaikutuksia ja kasvattaa siihen liittyviä riskejä.

Ympäristökriiseillä on monia suoria, ketjuuntuvia ja kestävyyssiirtymään liittyviä turvallisuusvaikutuksia. Esimerkiksi sään ääri-ilmiöt, ekosysteemipalveluiden vaarantuminen, ja kilpailu elämälle välttämättömistä niukkenevista resursseista aiheuttavat häiriöitä maailman ruokajärjestelmässä, epävakauttavat

yhteiskuntia, lietsovat konflikteja ja lisäävät ilmasto- ja ympäristöpakolaisuutta.

Vihreän siirtymän merkitys kansalliselle turvallisuudelle ja resilienssille korostuu. Energiaan liittyvät geopoliittiset turvallisuusriskit eivät kuitenkaan katoa, vaan ne muuttavat muotoaan. Esimerkiksi EU:n vihreän siirtymän on edelleen täysin riippuvainen kiinalaisista tuotanto-ketjuista ja kokemus siirtymän epäoikeudenmukaisuudesta tarjoaa puolestaan esimerkiksi Venäjälle mahdollisuuden lietsoa yhteiskunnallista vastakkainasettelua ja heikentää lännen toimintakykyä.

LUONTO

**Ympäristökriisit
lietsovat
turvattomuutta**

Nykyhetken työntö

Ympäristökriisit horjuttavat yhteiskuntien vakautta, lisäävät alueellisten konfliktien riskiä ja vaikeuttavat kansainvälistä yhteistyötä niiden ratkaisemiseksi.

Ympäristökriisien vaikutusten voimakkuus, frekvenssi ja epäennustettavuus lisääntyvät.

Ekosysteemipalveluiden rapautuminen haastaa huoltovarmuutta.

Kilpailu vedestä ja muista elämälle elintärkeistä niukkenevista resursseista kiihtyy.

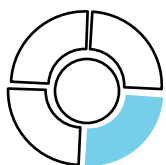
Ilmasto- ja ympäristöpakolaisuus lisääntyy.

Epäoikeudenmukainen kestävyys siirtymä tarjoaa mahdollisuuden informaatiovaikuttamiselle.

Vihreä siirtymä ja kilpailu strategisista luonnonvaroista osaksi geoeconomista kamppailua.

Ympäristökriisit ja niiden torjunta luovat uusia uhkia.

Arktisen alueen merkitys korostuu.

LUONTO

**Ympäristökriisit
lietsovat
turvattomuutta**

Menneisyyden paino

Yhteiskunnat ovat edelleen riippuvaisia fossiilista raaka-aineista ja luonnonvarojen ylikulutuksesta.

Materialistinen edistys- ja hyvinvointikäsitys on edelleen vallalla.

Illuusiota omavaraisuudesta ja huoltovarmuudesta ylläpidetään.

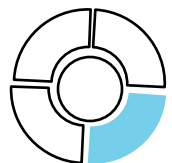
Ilmasto- ja ympäristötoimien jarruttaminen jatkuu.

Ympäristöturvallisuuden edistämiseksi ei ole yhtä tiettyä politiikan tai hallinnon sektoria.

Ilmasto- ja ympäristötietoisuus ei johda toimintaan.

Naiivi teknologiaoptimismi hidastaa kokonaisvaltaista kestävyys siirtymää.

Mittarit ja tilastotietä painottavat edelleen epäterveellistä ja kestänytöntä kasvua.

LUONTO

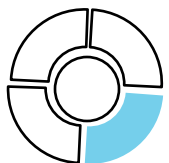

Tulevaisuuden imu

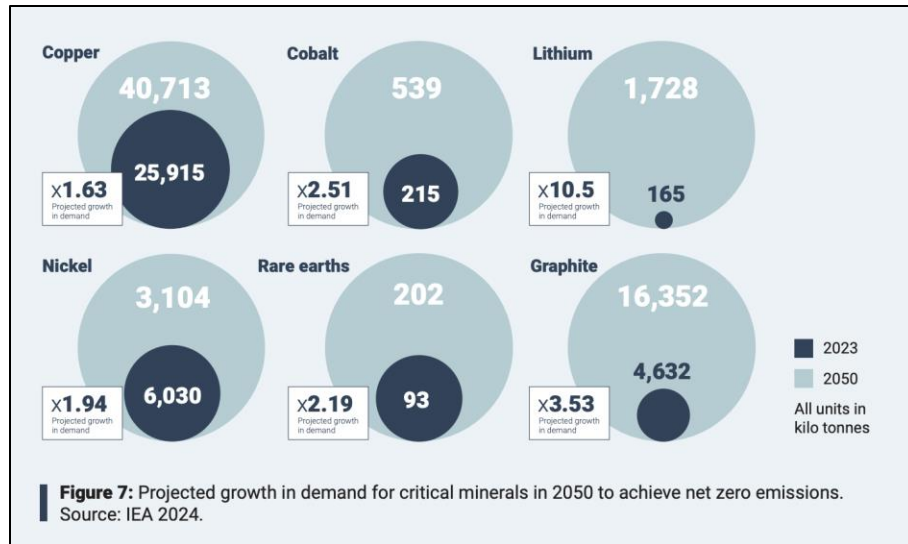
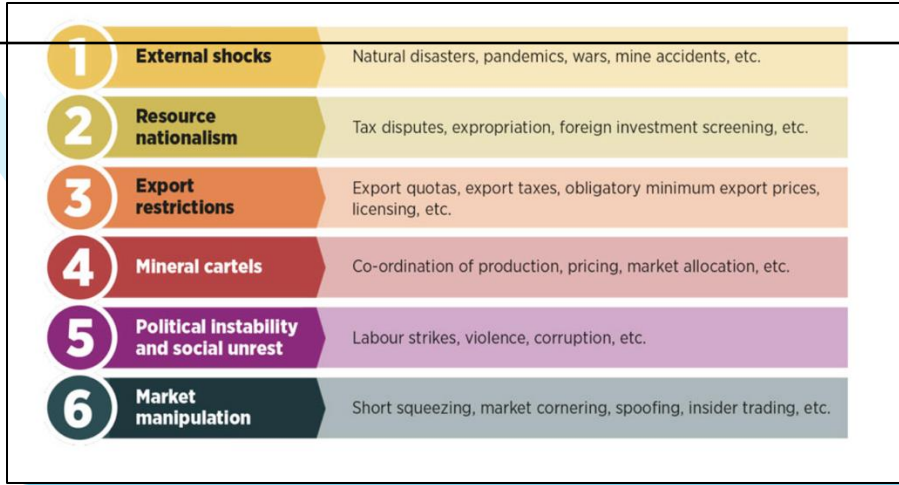
Vihreä siirtymä ja kiertotalous edistävät huoltovarmuutta, kriisinkestävyyttä ja rauhanomaista kestävyys siirtymää.

Ekologinen jälleenrakennus keino edistää oikeudenmukaista kestävyys siirtymää.

Kasviproteiinien tuotannon kolminkertaistaminen turvaa Suomen huoltovarmuuden.

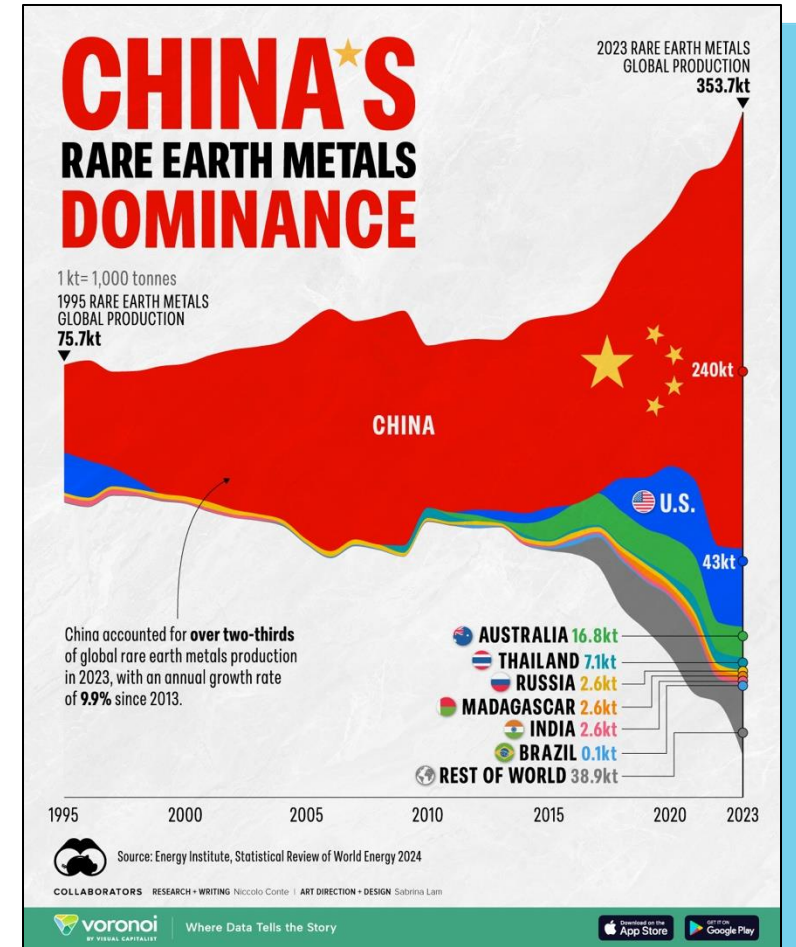

Mitä data kertoo?

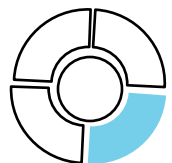

Kriittisiin materiaaleihin liittyy monenlaisia geopoliittisia riskejä. Lähde: IRENA

Vihreä siirtymä lisää kriittisten mineraalien kysyntää. Lähde: UNEP 2024

Kiina hallitsee harvinaisten maametallien tuotantoa. Lähde: Visual Capitalist

LUONTO

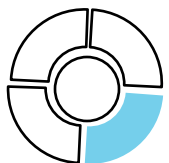
Jännitteitä

Nopea sopeutumien vs. Pitkän aikavälin uudistuminen

Yhteiskuntien on kyettävä samaan aikaan sopeutumaan pandemian ja sodan kaltaisiin nopeisiin, akuutteihin kriiseihin sekä uudistumaan, jotta ne kykenevät vastaamaan ympäristökriisien kaltaisiin hitaasti hiipiviin muutoksiin. Vaarana kuitenkin on, että uudistukset hautautuvat akuuttien kriisien alle, tai että kriisin keskellä tehdyt nopeat ja improvisoidut päätökset tulevat luoneeksi uusia, ennakoimattomia ongelmia tai haitallisia polkuriippuvuuksia. Erialaisten kriisien ja aikajänteiden tuottaman jännitteen välillä tasapainottelu edellyttää yhteiskunnilta luovaa sopeutumista ja strategista, pitkän aikavälin kriisinhallintaa.

Fossiilienergian riskit vs. Uusiutuvan energian riskit

Siirtymä uusiutuvaan energiajärjestelmään lisää energiaomavaraisuutta, huoltovarmuutta ja resilienssiä, mutta se ei merkitse loppua energiaan liittyville geopoliittisille riskeille – varsinkin turvallisuusympäristössä, jota leimaavat heikko luottamus, keskinäinen kilpailu ja kansainvälisen yhteistyön puute. Esimerkiksi tällä hetkellä EU:n vihreä siirtymä on täysin riippuvainen kiinalaisista tuotantoketjuista. Vastaavasti monet siirtymässä tarvittavat kriittiset raaka-aineet ovat peräisin epävakasta valtioista, jotka tulevat tulevaisuudessa kärsimään kaikkein eniten ekokriisin välittömistä vaikutuksista epävakauttaen niitä entisestään.

Välähdyksiä vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin

MITÄ JOS ympäristökriisin kärjistyessä globaalien toimitusketjujen toimintaan ei voi luottaa?

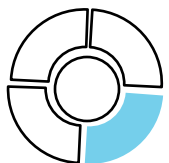
MITEN Suomen tulisi varautua ja uusiutua, jotta ympäristökriisin edetessä vaikeasti ennakoivat, ketjuuntuvat vaikutukset ja yleistyvät häiriöt ulkoisessa toimintaympäristössä eivät vaaranna yhteiskunnan huoltovarmuutta, kriittisten resurssien saatavuutta ja perustarpeiden tyydyttämistä?

MITÄ JOS epäoikeudenmukaiseksi koettu kestävyys-siirtymä muodostuu turvallisuushaksi?

MITEN varmistetaan, että kestävyys siirtymä, joka vahvistaa Suomen huoltovarmuutta ja omavaraisuutta pidemmällä aikavälillä, on lyhyellä aikavälillä oikeudenmukainen niin, että kotimaiset toimijat tai ulkovallat eivät voi käyttää sitä lietsomaan sisäistä vastakkainasettelua?

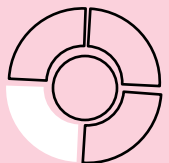
MITÄ JOS keikahduspisteiden ylittyminen syöksee maailman hallitsemattoman ilmastokriisin aikakaudelle?

MITEN Suomen tulisi varautua ja uusiutua, jotta se saisi tarvittavat kriittiset raaka-aineet ja tuotteet perustarpeisiinsa myös käsistä karanteen ilmastokriisin maailmassa?

IHMISET

7. Yhteiskunnallinen liima rakoilee

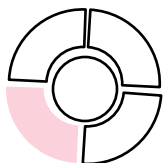

IHMISET

”Korona-aikana huomasimme, että joillekin ohjeistukset ovat kirosana ja toiset vaativat tiukempia sääntöjä. Se oli haastava tilanne. Joillekin turvallisuus rakentuu siitä, ettei havaitse tai koe uhkia, tai että luottaa viranomaisten hoitavan asian. Toisille turvallisuus taas merkitsee, että on omia kyvykkyyksiä, taitoja ja motivaatiota sekä esimerkiksi rahallisia tai ajallisia resursseja varautua johonkin. Pelkkä tietoisuuden lisääminen ei riitä.”

Päivi Tampere

Viestintäpäällikkö, Valtioneuvoston kanslia

IHMISET

Yhteiskunnallinen liima rakoilee

Yhteiskunnallisella koheesiolla viitataan muun muassa ihmisten ja ihmisryhmien väliseen luottamukseen ja yhteenkuuluvuuden tunteeseen sekä yhteistoimintakykyyn.

Yhteiskunnallisen koheesion näkökulmasta turvallisuus muodostuu kolmitasoisesti:

1) Lait, normit ja kulttuuriset käytännöt muodostavat tekojen kautta rakenteellista turvallisuutta. 2)

Sosiaalinen turvallisuus on rakenteellisen tason puitteissa tapahtuvaa vuorovaikutusta ja ihmisten välisiä suhteita. 3) Koettu turvallisuus muodostuu siitä, mitä ihmiset pelkäävät ja mitkä asiat helpottavat heidän pelkojaan ja epävarmuuksiaan.

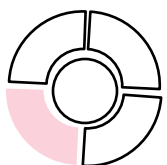
Turvallisuusympäristön murros näyttää kiihdyttäneen todellisuuskäsitysten eriytymisprosesseja ja haastavan luottamuksen edellytyksiä.

Kehitys koskee eri maita, alueita sekä eri ihmisryhmiä yksittäisten maiden sisällä.

Hybridivaikuttamisen ajassa monet turvallisuusuhat tulevat kansalaisten ja organisaatioiden ”iholle” aivan eri tavalla kuin ennen, puhuttiinpa sitten infrastruktuurin sabotaasista, kyberiskuista tai informaatiovaikuttamisesta. Mediympäristön murros vahvistaa kehitystä.

Lapset ja nuoret viettävät tällä hetkellä niin paljon aikaa sosiaalisen median palveluissa, että osalle heistä some-ympäristöistä ja -vaikuttajista on tullut merkittävämpiä ajattelua ja yhteiskunnallista sosialisatiota ohjaavia tekijöitä kuin koulusta tai vanhemmista.

Miten yhteiskuntaan vastedes kiinnitytään?

IHMISET

Nykyhetken työntö

Luottamukseen ja koheesioon liittyvät mittarit ovat laskusuunnassa.

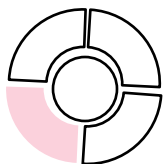
Ihmisten välinen sosiaalinen kanssakäyminen ja soziaalistuminen yhteiskuntaan ovat murroksessa.

Tulevaisuudennäkymät eriytyvät.

Kulttuurisotia lietsotaan ja affektiivinen polarisaatio vähentää ihmisten halua osallistua.

Poliittinen kulttuuri muuttuu.

Yhteiskunnan informaatiointegriteettiä haastetaan entistä kovemmin eri keinoin, esimerkiksi informaationsodankäynnillä.

IHMISET

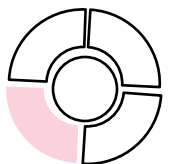

Menneisyyden paino

Onko kansallinen yhtenäisyys myytti vai totta?

Eryteisesti ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on ylläpidetty konsensuksen perinnettä.

Pidetäänkö korkeaa luottamusta itsestäänselvyytenä?

IHMISET

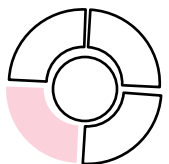
Tulevaisuuden imu

Väestörakenne monimuotoistuu.

Ihmiset ja alueet kykenevät hyödyntämään erilaisia vahvuuksiaan.

Kokemus ylisukupolvisen reiluudesta vahvistuu.

Uudenlaiset yhteisöt ja verkostot rakentavat luottamusta.

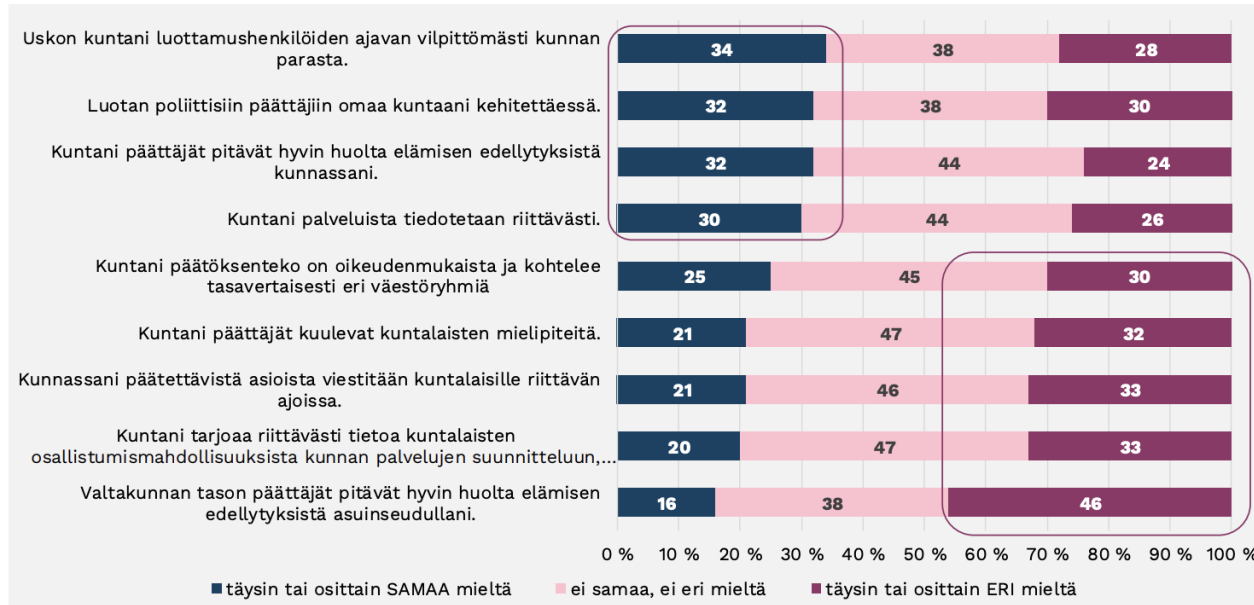

IHMISET

Mitä data kertoo?

Kuntalaistutkimus 2024:

Kuntalaisten mielipiteet kunnan päätöksentekoon ja päättäjiin liittyvistä väittämistä. Vastausten %-jakaumat. (N=10144-10225)

4

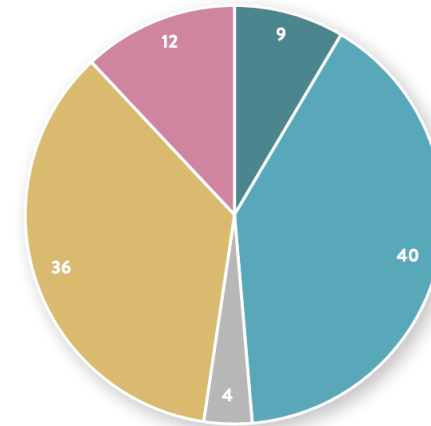
ERILAISTUVA KUNTAUOMI 2025 KUNTA LIITTO Kommunförbundet

Kuntaliitto / Kuntalaistutkimus 2024 / M. Pekola-Sjöblom 11/2024

Vain kolmannes suomalaisista luottaa kuntapäättäjiin.

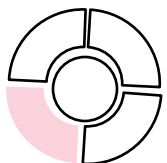
Lähde: [Kuntaliitto/Kuntalaistutkimus 2024](#)

”Voimakas vastakkainasettelu kyl- lästyttää minua enkä siksi halua osallistua lainkaan yhteiskunnalli- seen keskusteluun” (%)

Täysin samaa mieltä
Jokseenkin samaa mieltä
Jokseenkin eri mieltä
Täysin eri mieltä
En osaa sanoa

Polarisaatio nostaa kynnystä osallistua julkiseen keskusteluun.
Lähde: [E2 Tutkimus: Miten meillä menee?](#)

IHMISET

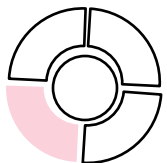
Jännitteitä 1/2

Tietopohjaisuus vs. kokemuspohjaisuus

Poliittinen kulttuuri muuttuu. Äänestäjien suosiosta eivät enää kilpaile keskenään vain ideologiat, arvot ja poliittiset ideat. Yhä useammin kamppailua käydään eri tietokäsitysten välillä sekä siitä, voiko perinteisiin tiedontuotannon ja instituutioihin luottaa.

”Me” vs. ”muut”

Suomalaisten sosiaaliset verkostot ja yhteiskunnan koheesio rakentui sotien jälkeen nykyiseen verrattuna varsin erilaisessa maailmassa. Keskeinen kysymys on, millaisia ovat tulevaisuuden yhteisöt ja verkostot, jotka rakentavat luottamusta ja turvallisuudentunnetta? Miten uudet sosialisointitavat, esimerkiksi sosiaalinen media, muuttavat kytkeytymistämme yhteiskuntaan? Mitkä ovat vasteredes yhteiskuntasopimuksen kulmakiviä?

IHMISET

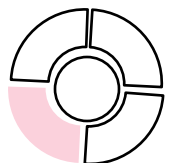
Jännitteitä 2/2

Luottamus vs. Epäluottamus

Suomi on edelleen korkean luottamuksen maa. Helposti oletamme, että näin on myös jatkossa. Globaalit trendit kuitenkin osoittavat, että nykytilanne ei jatku itsestään. Tätä oletusta tukee myös vastikään julkaistu E2 Tutkimuksen kysely, jossa suomalaisten yhteiskuntaa kohtaan kokema luottamus oli huonontunut peräti 10 prosenttiyksikköä vuosien 2023 ja 2024 välillä 70 prosentista 60 prosenttiin. Peräti kaksi kolmasosaa suomalaisista oli myös sitä mieltä, että suomalaiset eivät puhalla enää yhteen hiileen.

Kansalaisten kokema sivullisuus vs. toimijuus

OECD:n Drivers of Trust -selvityksessä (2024) tärkein päätöksentekoa kohtaan tunnetun luottamuksen rakennusaine oli tunne, että itsellä on mahdollisuus vaikuttaa itseä koskeviin päätöksiin. Muita keskeisiä tekijöitä ovat esimerkiksi tietoon pohjautuvat päätökset (ja tämän tiedon avaaminen näkyväksi), kokemus tehtyjen päätösten oikeudenmukaisuudesta sekä päättäjien kyvykkyys tarttua monimutkaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Välähdyksiä vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin

MITÄ JOS sosiaalinen media muuttaa nuorten sosiaalistumisen yhteiskuntaan niin, että se uhkaa yhteiskunnan jatkuvuudenhallintaa?

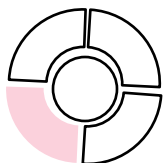
MITEN eriytyneet käsityksen todellisuuden tilasta vaikuttavat mahdollisuuksiin tehdä yhteiskuntaa koskevia päätöksiä?

MITÄ JOS eriarvoisuus yhteiskunnan sisällä kasvaa niin isoksi, että se jakaa kansan kahtia?

MITEN yhteiskunnallisen osallistumisen ja osallisuuden kasvavia kuiluja voidaan kuroa umpeen?

MITÄ JOS nuorten halu yhteisölliseen vaikuttamiseen otetaan todesta?

MITEN Suomessa onnistutaan luomaan kulttuuri, jossa nuoret eivät ole vain politiikkatoimien kohde vaan aktiivisia osallistujia ja vaikuttajia?

8. Lopuksi

Yhteenvetäviä havaintoja

Kansainvälinen turvallisuusympäristö on suurimmassa murroksessa sitten kylmän sodan. Kyse on eräänlaisesta historiallisesta epäjatkuvuuskohdasta, jossa monet turvallisuusympäristön tilaa ja toimintaa määrittäneet piirteet ja periaatteet murenevat – ja niitä murennetaan.

Vanhojen perusteiden järkkyyssä turvallisuusympäristön tulevaisuus näyttäytyy erityisen epävarmana, ja se on poikkeuksellisella tavalla avoinna erilaisille vaihtoehdoille ja vaikuttamiselle. Tällä hetkellä turvallisuusympäristön tulevaisuutta määrittävistä suuntaviivoista käydäänkin kiihtyvää kamppailua, joka laajenee perinteisen geopolitiikan lisäksi koskemaan myös taloutta, teknologiaa ja ihmisten mieliä.

Suomen näkökulmasta kansainvälisen turvallisuusympäristön murrokseen ja tulevaisuuteen liittyy monia huolestuttavia ja ei-toivottavia kehityskulkuja. Toisaalta ennakoinnin, varautumisen ja kokonaisturvallisuuden edelläkävijänä Suomella on hyvät edellytykset turvata yhteiskunnan toimintakyky, huoltovarmuus ja jatkuvuudenhallinta erilaisten haasteiden, kriisien ja yllätysten keskellä.

Varautumisen lisäksi Suomelta ja suomalaiselta yhteiskunnalta edellytetään myös uudistumiskykyä, sillä turvallisuusympäristön perustavanlaatuinen murros haastaa monia vallitsevia ajattelutapoja ja toimintamalleja. Uudistuminen ei kuitenkaan voi perustua ainoastaan uhkiin ja riskeihin, vaan sen tueksi tarvitaan myös tulevaisuuden imua ja näkymiä toivottaviin, turvallisiin tulevaisuuksiin.

Miten työmme jatkuu?

Jatkamme turvallisuusympäristön murroksen ennakointia vuoden 2025 aikana seuraavasti:

Muutosten kokonaiskuva: Täydennämme tässä katsauksessa hahmotettua turvallisuusympäristön murroksen kokonaiskuvaa palautteen ja sidosryhmätyön avulla.

Vaihtoehtoiset tulevaisuudet: Käynnissä olevat syvälliset murrokset edellyttävät vallitsevien oletusten tunnistamista ja haastamista sekä vaihtoehtoisten tulevaisuuksien hahmottamista. Seuraavassa vaiheessa pohdimme, millaisia ovat turvallisuuden mahdolliset, toivottavat ja keskustelusta puuttuvat tulevaisuudet.

Vaikutukset Suomeen: Kansainvälisen turvallisuusympäristön murros heijastuu monin vaikeasti ennakoitavin tavoin myös Suomeen ja suomalaiseen yhteiskuntaan. Mitä nämä mahdolliset vaikutukset ovat? Millaista varautumista ja uudistumista ne edellyttävät?

Psst...

Turvallisuusympäristön murros-hankkeen etenemistä voit seurata hankkeen [kotisivuilta](#) tai tilaamalla Sitran [ennakoinnin uutiskirjeen](#).

Tulevaisuusvaltaa voi laajentaa

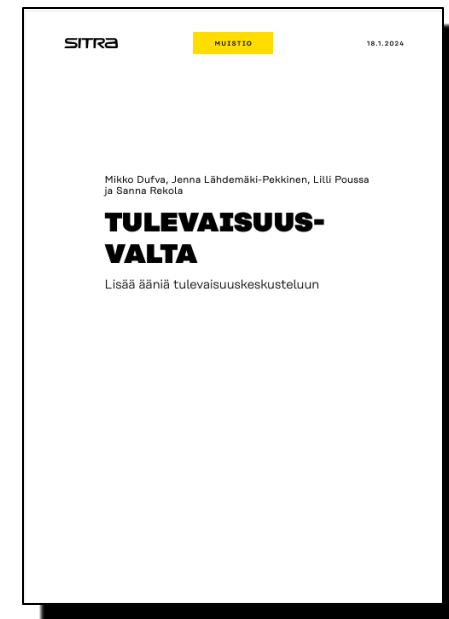
Tulevaisuusvalta tarkoittaa valtaa määrittää sitä, mitä tulevaisuudessa pidetään mahdollisena tai toivottavana. Tulevaisuusvallan keskittyminen voi johtaa siihen, että ennakointia tehdään liian suppeassa ja samanmielisessä piirissä.

Tällöin vaarana on tulevaisuusnäköymien yksipuolistuminen ja ennakkoinnin laadun heikkeneminen sekä osallisuuden ja toimijuuden puute tulevaisuuksien tekemisessä.

Turvallisuuden ja resilienssin näkökulmasta onkin tärkeää, että turvallisuuden tulevaisuuksiin liittyvä ennakointi ja siitä käytävä yhteiskunnallinen keskustelu on osallistavaa, moniäänistä ja moninäkökulmasta.

Seuraavalta sivulta löydät viisi vinkkiä, joiden avulla pääset alkuun moniäänisemmässä turvallisuuskeskustelussa.

Tulevaisuusvalta-muistio

Lue lisää tulevaisuusvallasta ja sen laajentamisesta Sitran [Tulevaisuusvalta-muistiosta](#).

Viisi vinkkiä alkuun pääsemiseksi

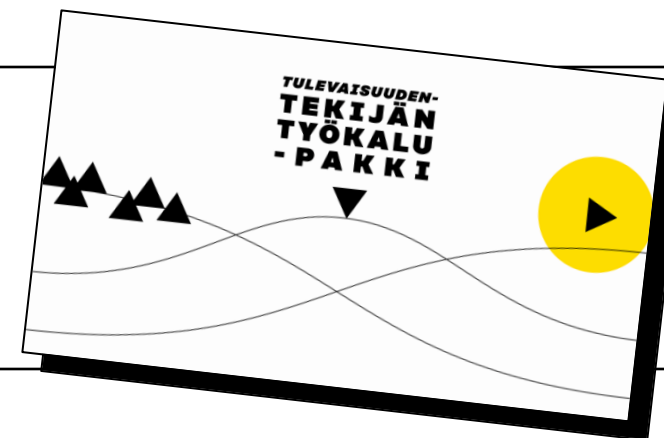
Kansainvälisen turvallisuusympäristön murros edellyttää meiltä kaikilta kykyä ennakointiin sekä rohkeaan, rakentavaan ja moniääniseen turvallisuus- ja tulevaisuuskeskusteluun.

Tässä raportissa olemme kuvanneet kansainvälisen turvallisuusympäristön murroksen kokonaiskuvaa Suomen ja suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta. Mutta mitä muutokset merkitsevät juuri sinulle tai edustamallesi organisaatiolle?

Näiden viiden vinkin avulla pääset alkuun:

- 1. Syvenny.** Mitä turvallisuusympäristön murroksen kehityskulut tarkoittavat meille?
- 2. Haasta.** Mikä on se menneisyyden paino, josta meidän pitäisi päästää irti?
- 3. Kuvittele.** Millaista toisenlaista tulevaisuutta haluamme rakentaa?
- 4. Vaihda näkökulmaa.** Miltä tulevaisuus näyttää jonkun muun vinkkelistä?
- 5. Toimi.** Mitä meidän pitäisi tehdä juuri nyt, tässä hetkessä?

Lisää ennakkoinnin työkaluja löydät Sitran verkkosivuilta [Tulevaisuuden tekijän työkalupakista](#), mistä löytyvät myös esimerkiksi tässä raportissa käytetyt PESTE- ja tulevaisuuskolmio-työpohjat.

9. Menetelmät

Ennakointi yllätysten ja kriisien ajassa

Ennakoinnissa ei ole kyse ennustamisesta, vaan nykyisyyden hallinnasta tulevaisuutta koskevan tiedon avulla. Ennakointi voi tukea epävarmaan tulevaisuuteen liittyvää päätöksentekoa esimerkiksi tunnistamalla tulevaisuuteen vaikuttavia muutostekijöitä, kartoittamalla vaihtoehtoisia tulevaisuuksia sekä määrittämällä toimenpiteitä kohti toivottua tulevaisuutta.

Ennakointia tehdään parhaillaan ajassa, jota leimaa poikkeuksellinen epävarmuus ja epäennustettavuus. Aikaa on pyritty sanallistamaan muun muassa monikriisin, permakriisin ja VUCA-maailman käsitteiden kautta. Sitrassa olemme puolestaan soveltaneet postnormaalien aikojen viitekehystä.

Suomen kansallista ennakointityötä on pitkään leimannut todennäköisten kehityskulkujen ennakointi. Vähemmälle huomiolle ovat jääneet yllättävien ja odottamattomien tapahtumien ennakointi. Pulaa on ollut myös vallitsevia tulevaisuuskäsityksiä kyseenalaistavasta ja uusia, nousevia ilmiöitä luottavasta ennakointityöstä.

Meneillään olevassa limittyvien kriisien ajassa yhteiskuntien ja ihmisten tulevaisuushorisontti kaventuu ja kiinnittyy vahvasti nykyhetkeen. Siksi tarvitaan ennakkoinnin tarjoamaa pidemmän aikavälin näkymää, ymmärrystä muutoksista ja niiden muodostamasta kokonaiskuvasta sekä muutosten pidempiaikaisista vaikutuksista.

Mihin muutosten kokonaiskuvaa tarvitaan?

Tarkastelimme tässä katsauksessa turvallisuusympäristön murrosta Sitran megatrendiraporteista tutun kokonaiskuvakehikon avulla. Sitran megatrendit tarjoavat yhden version suomalaisen yhteiskunnan kannalta tärkeimmistä käynnissä olevista muutoksista luonnon, ihmisten, vallan, teknologian ja talouden näkökulmista.

Muutokset eivät tapahdu irrallaan toisistaan, vaan niitä on syytä tarkastella ja ratkoa yhdessä. Trendien välillä on jännitteitä, jotka voivat ohjata kehitystä eri suuntiin. Jännitteisiin tarttumalla voidaan vaikuttaa tulevaisuuden suuntaan ja muotoutumiseen.

Kokonaiskuva auttaa muodostamaan yhteistä käsitystä meneillään olevista muutoksista sekä haastamaan omia tulevaisuusoletuksiamme.

Lue lisää: Sitran Megatrendit 2023

Tulevaisuuskolmio

Olemme analysoineet turvallisuusympäristön murroksen taustalla vaikuttavia kehityskulkuja tulevaisuudentutkija Sohail Inayatullahin kehittämän tulevaisuuskolmio-menetelmän avulla.

Tulevaisuuskolmio on tapa tarkastella mahdollisen tulevaisuuden muotoutumiseen vaikuttavia tekijöitä kolmesta eri näkökulmasta: nykyhetken työntö, menneisyyden paino ja tulevaisuuden imu.

Tulevaisuuskolmio auttaa hahmottamaan muutosten kokonaiskuvaa, sukeltamaan pinnan alle ja tunnistamaan muutoksen esteitä sekä kuvittelemaan toivottuja tulevaisuuksia.

Tässä katsauksessa keskityimme nykyhetken työntöön ja menneisyyden painoon. Tulevaisuuden imuun syvennymme hankkeen edetessä.

- 1. NYKYHETKEN TYÖNTÖ:** Mitkä käynnissä olevat trendit ja muutosprosessit vaikuttavat turvallisuusympäristön murroksen taustalla? Mihin suuntaan turvallisuusympäristö kehittyy ja miten sen suuntaan voi vaikuttaa?
- 2. MENNEISYYDEN PAINO:** Millaisia rajoituksia ja esteitä menneisyys asettaa meille kun yritämme ymmärtää turvallisuusympäristön murrosta ja ratkaista siitä kumpuavia ongelmia? Millaisia polkuriippuvuuksia, sitkeitä uskomuksia ja kestäättömiä maailmankuvia tai arvoja ja ajattelumalleja pystymme tunnistamaan?
- 3. TULEVAISUUDEN IMU:** Minkälaisia tulevaisuuskuvia, suunnitelmia tai visioita turvallisuusympäristön murrokseen liittyy? Mikä on parasta, mitä voisi tapahtua? Entä pahinta?

TYÖNTÖ

Nykyhetken työntö

Meneillään olevat muutosprosessit
kuten talous, teknologia, kulttuuri jne.

Mahdollinen tulevaisuus

IMU

Tulevaisuuden imu

Kuvat tulevaisuudesta, unelmat,
toiveet, suunnitelmat, jne.

PAINO

Menneisyyden paino

Jatkuvuudet, uskomusjärjestelmät,
maailmankuvat, muutoksen esteet jne.

Tulevaisuuskolmio.
Mukaien Inayatullah 2008.

Ennakoinnin käsitteitä

Ennakointi: tulevaisuuteen vaikuttavien tekijöiden tunnistamista, vaihtoehtoisten tulevaisuuksien kartoittamista ja toimenpiteiden määrittelyä toivottuun tulevaisuuteen pääsemiseksi. Ennakointi tukee tulevaisuutta koskevaa päätöksentekoa, johon liittyy väistämättä epävarmuutta. Ennakoinnissa ei pyritä ennustamaan täsmällisesti tulevaisuutta.

Megatrendi: laaja muutoksen kaari, useista ilmiöistä koostuva yleinen kehityssuunta. Megatrendi kuvaa yhteiskunnallista muutosta, joka usein tapahtuu globaalilla tasolla ja joka ei muutu kovin nopeasti.

Transformatiivinen ennakointi: korostaa nykyisten oletusten tunnistamista ja haastamista, uusien mahdollisuuksien ja tulevaisuuksien hahmottamista sekä herkkyyttä nouseville ilmiöille.

Tulevaisuuteen varautumisen tai tarkkojen suunnitelmien sijaan koetetaan avata uusia polkuja eteenpäin sekä korostetaan moniäänisyyttä ja toimijuutta tulevaisuuksien tekemisessä.

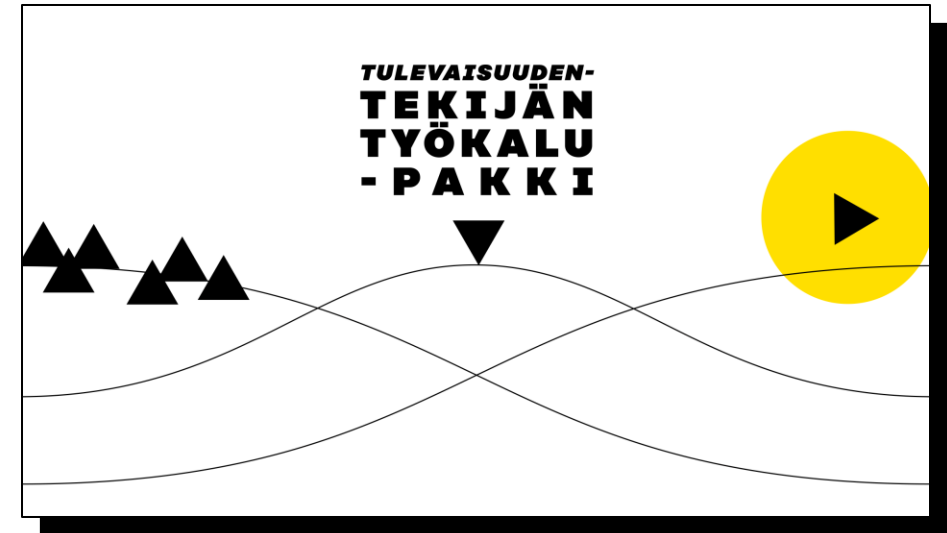
Trendi: kehityssuunta, kuvaus muutoksesta. Trendi kertoo, mihin suuntaan asiat tällä hetkellä muuttuvat. Trendit voivat vaihdella alueittain ja muuttua lyhyelläkin aikavälillä

Tulevaisuudet: ennakoinnissa puhutaan tulevaisuudesta monikossa, sillä on useita mahdollisia vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Mikään yksittäinen tulevaisuus ei vyöry päällemme vääjäämättä, vaan voimme vaikuttaa siihen, millaiseksi tulevaisuus muotoutuu.

Tulevaisuuden tekijän työkalupakki

Lisää ennakkoinnin työkaluja löydät Sitran verkkosivuilta [Tulevaisuuden tekijän työkalupakista](#).

Työkalupakista löytyvät esimerkiksi tässä katsauksessa käytetyt PESTE- ja tulevaisuuskolmio-työpohjat sekä erilaisia työpohjia megatrendien tarkasteluun.

Lue lisää: [Tulevaisuuden tekijän työkalupakki](#)

10. Keskeinen kirjallisuus

Ennakointi- ja turvallisuusraportit

European Commission: Joint Research Centre, Cagnin, C., Muench, S., Scapolo, F., Stoermer, E. and Vesnic Alujevic, L. 2024. Shaping and securing the EU's Open Strategic Autonomy by 2040 and beyond. Publications Office of the European Union, Luxembourg

European Strategy and Policy Analysis System (ESPAS) 2024. Global trends to 2040. Choosing Europe's future.

Iso-Markku, T. 2024. Millaisen EU:n haluamme? Näkymiä vaihtoehtoisiin tulevaisuuksiin. Sitran muistio 28.8.2024.

Ministry of Defence 2024. Global Strategic Trends: Out to 2055.

Minkkinen M., Ahokas I. & Auffermann B. 2018. Kokonaisturvallisuuden ennakkoinnin kehittäminen Suomessa. From Failand to Winland.

Minkkinen M., Auffermann B. & Ahokas I. 2019. Six foresight frames: Classifying policy foresight processes in foresight systems according to perceived unpredictability and pursued change. Technological Forecasting and Social Change Volume 149.

Muench, S., Whyte, J., Hauer, G., De Maleville, A. and Asikainen, T. 2024. Risks on the horizon. Insights from Horizon Scanning. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

National Intelligence Council 2021. Global Trends 2040. A More Contested World.

NATO 2024. Allied Command Transformation. Strategic Foresight Analysis 2023.

United Nations Environment Programme 2024. Navigating New Horizons: A global foresight report on planetary health and human wellbeing.

Vahti, J., Mäkelä, R-M. & Tähkää, O. 2024. Nämä kolme jännitettä jäävät katveeseen presidentti Niinistön turvallisuusraportissa.

Valtioneuvoston julkaisu 2024:54. Tulevaisuusselonteon 1. osan strateginen toimintaympäristöanalyysi

Valtioneuvoston julkaisu 2022:18. Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta.

Valtioneuvoston julkaisu 2024:33. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko.

World Economic Forum 2024. Global Risks Report 2024.

Kansainvälinen järjestys murenee

European Commission: Joint Research Centre, Cagnin, C., Muench, S., Scapolo, F., Stoermer, E. and Vesnic Alujevic, L. 2024. Shaping and securing the EU's Open Strategic Autonomy by 2040 and beyond. Publications Office of the European Union, Luxembourg

Muench, S., Whyte, J., Hauer, G., De Maleville, A. and Asikainen, T. 2024. Risks on the horizon. Insights from Horizon Scanning. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

European Strategy and Policy Analysis System (ESPAS) 2024. Global trends to 2040. Choosing Europe's future.

Valtioneuvoston julkaisuja 2024:54. Tulevaisuusselonteon 1. osan strateginen toimintaympäristöanalyysi

European Strategy and Policy Analysis System (ESPAS) 2024. Global trends to 2040. Choosing Europe's future.

Ministry of Defence 2024. Global Strategic Trends: Out to 2055.

Merikallio, K., Ämmälä, A. 2024. Näin syntyy rauha. Otava. Sanar, S. 1.11.2024. 5 geopolitical questions for 2025. World Economic Forum.

Uppsala University, Uppsala Conflict Data Program UCDP, 2024.

Institute for Economics & Peace. Global Peace Index 2024: Measuring Peace in a Complex World, Sydney, June 2024.

International Institute for Democracy and Electoral Assistance IDEA, 2024. The Global State of Democracy: Strengthening Legitimacy of Elections in a Time of Radical Uncertainty.

Teknologia kietoutuu turvallisuuteen

Apostolicas, P. 2018. Silicon States: How TechTitans are Acquiring State-like Powers. Harvard International Review.

Digi- ja väestötietovirasto 2023. Digiturvabarometri: Verkkorikollisuus on laskenut luottamusta digimaailmaan, mutta siitähäuolimatta siedämme hyvin muuttunutta uhkatilannetta.

Ellis, C., Ogden, T. & Black, J. 2024. China and space: How space technologies boost China's intelligence capabilities as part of hybrid threat. HybridCoE Paper 21

Fingo 2024. Digivallan tasaajat –hanke.

Giles, R. 2019. MIT Technology Review. Explainer: What is a quantum computer?

Lehdonvirta, V. 2024. Digitaalinen maailma ei ole erillinen ulottuvuus jossain bittiavaruudessa | Aalto-yliopisto

Ministry of Defence 2024. Global Strategic Trends: Out to 2055.

Koskinen, M. 2020. EU tavoittelee strategista autonomiaa, mutta sen sisällöstä ei ole yhteisymmärrystä. Ulkopoliitikka.

Santaharju, T. 2024. Kybermaailman asevarustelukierre voi lopulta johtaa katastrofiin – asiantuntijat: Riski kasvaa kokoajan. Yle.

Sivonen, L. 2023. Selvitys ihmisoikeusennakoinnista, resilienssistä ja varautumisesta yhteiskunnan murrosaikana. Ihmisoikeuskeskuksen julkaisuja.

Valtioneuvoston julkaisuja 2024:54. Tulevaisuusselonteon 1. osan strateginen toimintaympäristöanalyysi

Plan 2023. Free to be online -tutkimus.

World Economic Forum 2024. Global Risks 2024: Disinformation Tops Global Risks 2024 as Environmental Threats Intensify.

Taloudellinen valtapolitiikka korostuu

Ali-Yrkkö J., Kuusela O-P. & Kuusi T. 2024. Geopolitiikka muuttaa maailmantaloutta. ETLA raportit – Reports 150.

Cerdeiro D., Kothari S. & Muir D. 2023. Harm From ‘De-Risking’ Strategies Would Reverberate Beyond China. IMF blog: chart of the week.

Choer Moraes, H. & Wigell, M. 2020. The emergence of strategic capitalism: Geoeconomics, corporate statecraft and the repurposing of the global economy. FIIA Working Paper 117.

Dorn F., Potrafke N. & Schlepper M. 2024. European Defence Spending in 2024 and Beyond: How to Provide Security in an Economically Challenging Environment. CESifo, EconPol Policy Report 45:2024.

Draghi, M. 2024. The future of European competitiveness – A competitiveness strategy for Europe.

European Commission 2023. An EU approach to enhance economic security. Press release 20.6.2023.

Filander O., Homgren M., Lukkaroinen T., Mikkola H., Sillanaukee O., Teittinen T. & Zhu Y. 2024. Kiertotalous ja resilienssi. Kiertotalouden potentiaali kansallisen kriisinsietokyvyn vahvistamisessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisuja 2024:18.

Kucik J. & Menon R. 2022. Can the United States Really Decouple From China? Probably not—but that doesn’t mean it won’t try. Foreign Policy 11.1.2022.

Miettinen, T. 2024. EU kriisien aikakaudella. Unionin tulevaisuuden suuntaa etsimässä. Sitran muistio 20.2.2024.

Nyroos, S. 2024. Vaarallinen myytti. Helsingin Sanomat 6.8.2024.

Pugnet, A. 2024. EU’s von der Leyen assesses bloc’s defence needs to €500 billion. Euractiv 27.6.2024.

Saari, Sinikukka 2016. Kolumni: Siintääkö edessämme geopolitiikan paluu ja EU:n tuho? Yle 14.12.2016.

Ympäristökriisit lietsovat turvattomuutta

European Environment Agency 2024. [European Climate Risk Assessment](#). EEA Report No 1/2024.

Filander O., Homgren M., Lukkaroinen T., Mikkola H., Sillanaukee O., Teittinen T. & Zhu Y. 2024. [Kiertotalous ja resilienssi. Kiertotalouden potentiaali kansallisen kriisinsietokyvyn vahvistamisessa](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisuja 2024:18.

Hakala E. Erkamo S., Pyykkönen J., Tuomenvirta H. Tynkkynen O., Beminger K. & Vihma A. 2021. [Ilmastonmuutos ja Suomen turvallisuus: Uhat ja varautuminen kokonaisturvallisuuden toimintamallissa](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:52.

Strudwicke, I.J. & Grant, W. J. 2020. [#JunkScience: Investigating pseudoscience disinformation in the Russian Internet Research Agency tweets](#). *Public Understanding of Science*, 29(5), 459-472.

International Energy Agency 2024. [World Energy Outlook 2023](#).

International Energy Agency 2023. [The State of Clean Technology Manufacturing An Energy Technology Perspectives Special Briefing](#).

IPCC 2022. [Climate Change 2022: Impacts, Adaptation, and Vulnerability](#). Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge University Press.

Irena. [Geopolitics of the Energy Transition](#).

Jansik C., Karikallio H., Kotilainen T., Känkänen H., Pihlanto A., Rokka S. & Vahvaselkä M. 2024. [Kasviproteiini kasvun tiellä. Tiekartta ruoan korkeampaan kasviproteiiniomavaraisuuteen](#). Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 68/2024.

Lipke, A., Oertel, J. & O'Sullivan D. 2024. [Trust and trade-offs: How to manage Europe's green technology dependence on China](#). European Council on Foreign Relations, Policy Brief 29.5.2024.

United Nations Environment Programme 2024. [Navigating New Horizons: A global foresight report on planetary health and human wellbeing](#).

WISE-hankkeen politiikkasuositus 2023. [Luova sopeutuminen monikriisiin – oppeja koronapandemiasta](#).

Zhu, K. 2024. [Visualizing Global Rare Earth Metals Production \(1995-2023\)](#). Visual Capitalist 13.11.2024.

Yhteiskunnallinen liima rakoilee

E2 Tutkimus 2024. Miten meillä menee?-kyselytutkimus.

Hantula, Kirsi, Lauha, Heikki, Mäkelä, Rosa-Maria, Vahti, Jukka 2024. Demokratia osaksi arkea. Selvitys yhteiskunnallisen osallistumisen esteistä nuorten aikuisten elämässä. Sitra selvityksiä. Tammikuu 2024.

Ikäheimo, Hannu-Pekka, Vahti, Jukka 2021. Mediavälitteinen yhteiskunnallinen vaikuttaminen – murros ja tulevaisuus. Sitra selvityksiä. Tammikuu 2021.

Johnson, Sarah, 2023. WHO declares loneliness a 'global public health concern. The Guardian 16.11.2023.

Kaartinen, Jaakko ja Westinen, Jussi 2024. Eriytynyt Suomi. Suomi-käsikirja 2024 – Tilastollisia analyyseja Suomen alueellisesta jakautumisesta.

Kivinen, Kari 2022. Digitaalinen informaatiolukutaito-opas. Faktabaari.

Kuntaliitto 2024. Kuntalaistutkimus 2024.

OECD 2024. Survey on Drivers of Trust on Public Institutions

Rydenfelt, Henrik 2023. Data, valta ja demokratia. Sitran muistio 21.2.2023.

Sentimentti-seurantatyökalu suomalaisten turvallisuuden tunteesta (2023). Sisäministeriö.

Thompson, D. 2024. Why Americans Suddenly Stopped Hanging Out. The Atlantic 26.10.2024.

Unlu, Ali, Truong, Sophie, Sawhney Nitin ja Tammi, Tuukka (2024). Unveiling the Veiled Threat: The Impact of Bots on COVID-19 Health Communication, Social Science Computer Review. Sage Journals.

Haastatellut asiantuntijat

Sinikukka Saari, johtava tutkija,
Ulkopoliittinen instituutti

Mikael Wigell, tutkimusjohtaja,
Ulkopoliittinen instituutti

Toni Ahlqvist, tutkimusjohtaja &
professori, Tulevaisuuden
tutkimuskeskus, Turun yliopisto

Pekka Ala-Pietilä, SAP SE:n
hallintoneuvoston puheenjohtaja,
Sanoma Oyj hallituksen
puheenjohtajana & HERE
Technologiesin hallintoneuvoston
puheenjohtaja

Elina Pekkarinen,
lapsiasianvaltuutettu

Suvi Uski, sosiaalipsykologian
tohtori & Someturvan perustaja

Kerttu Takala, strateginen
muotoilija, Kela

Marja Nykänen, johtokunnan
puheenjohtaja, Suomen pankki

Päivi Tampere, viestintäpäällikkö,
strategisen viestinnän tiimi,
valtioneuvoston kanslia

Kaisa Oksanen, vanhempi tutkija,
ulkoministeriö

Virva Viljanen, dialogiasiantuntija,
Demo Finland

Alice Stollmeyer, perustaja ja
toiminnanjohtaja, Defend Democracy

Emma Hakala, johtava tutkija,
Ulkopoliittinen instituutti

Janna Hartikainen,
suunnitteluyksikön johtaja,
Huoltovarmuuskeskus

Timo Vuori, johtaja,
Elinkeinoelämän keskusliitto

Ota yhteyttä

Otto Tähtäpää
otto.tahkapaa@sitra.fi

Rosa-Maria Mäkelä
rosa-maria.makela@sitra.fi

Jukka Vahti
jukka.vahti@sitra.fi